Δρ Ελευθέριος Π. Αλεξάκης

Η κατούνα Μπελιάνικα των Κορωναίων στη θέση Σύλακα των Κυθήρων - Μελέτη μιας περίπτωσης

ΑΝΑΤΥΠΟ ΑΠΟ ΤΑ ΠΡΑΚΤΙΚΑ
ΤΟΥ Η΄ ΔΙΕΘΝΟΥΣ
ΠΑΝΙΟΝΙΟΥ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ

ΤΟΜΟΣ ΙΙ Β, σελ. 205-236

ΑΘΗΝΑ 2009

Δρ Ελευθέριος Π. Αλεξάκης*

Η κατούνα Μπελιάνικα των Κορωναίων στη θέση Σύλακα των Κυθήρων - Μελέτη μιας περίπτωσης

Γιατί τα Μπελιάνικα;

Όταν πριν από μερικά χρόνια, σε προηγούμενη εισήγησή μου αναφέρθηκα στο σύστημα της κατούνας στα Κύθηρα, η έρευνα μου τότε πάνω σ' αυτό το θέμα δεν είχε προχωρήσει αρκετά[1]. Τα πράγματα όμως σήμερα είναι πολύ διαφορετικά. Ήδη έχουν δημοσιευθεί δύο μελέτες μου αναφερόμενες στο θεσμό, για την Ελαφόνησο Λακωνίας και τη Ναυπακτία, δύο βρίσκονται στο τυπογραφείο για τη Μηλιά (Κωστάνα) της Μουργκάνας (Ήπειρος) και την Κρήτη[2], ενώ έχουν γίνει ακόμα δύο έρευνες στον Καβοντόρο της Εύβοιας και στον Ζάρακα Λακωνίας, και ετοιμάζεται μια τρίτη στη Σάμο.

---

* Ο Δρ Ελευθέριος Π. Αλεξάκης είναι εθνολόγος, Διευθυντής Ερευνών Ακαδημίας Αθηνών.

1. Ε. Π. Αλεξάκη, «Εθνοπολιτισμικές παράμετροι του λαϊκού πολιτισμού των Κυθήρων. Ιστορικό-ανθρωπολογική προσέγγιση», *Πρακτικά Α΄ Διεθνούς Συνεδρίου Κυθηραϊκών Μελετών* (20-24 Σεπτ. 2000), με θέμα «Κύθηρα: Μύθος και Πραγματικότητα», Κύθηρα 2003, τόμ. Β΄, σσ. 45-80.
2. Ε. Π. Αλεξάκη, «Από τις κατούνες στην κοινότητα στην Ελαφόνησο της Λακωνίας», *Πρακτικά Τοπικού Συνεδρίου Λακωνικών Σπουδών* (Ξηροκάμπι Δήμου Φάριδος, Σεπτ. 2001), έκδοση Λακωνικών Σπουδών, Αθήναι 2001, σσ. 351-369. Του ιδίου, «Κατούνες στη Ναυπακτία. Ιστορικές παρατηρήσεις στην οικονομική και κοινωνική οργάνωση της περιοχής», *Πρακτικά Β΄ Διεθνούς Ιστορικού και Αρχαιολογικού Συνεδρίου Αιτωλοακαρνανίας* (Αγρίνιο 29-31 Μαρτίου 2002), Β΄ τόμος, Αγρίνιο 2004, σσ. 997-1021. Του ιδίου, «Κατούνες, γενιές,

Τον Ιούνιο του 2000 επισκέφθηκα την κατούνα Μπελιάνικα που βρίσκεται στην πλαγιά μιας λαγκαδιάς στα Σύλακα με τον κ. Μιχάλη Πρινέα και τον κ. Χαράλαμπο Μιχαλακάκη, οι οποίοι θα πήγαιναν εκεί για να ποτίσουν. Η επίσκεψη αυτή, ενταγμένη σε μια ευρύτερη μελέτη για τα Κύθηρα ήταν μάλλον σύντομη αλλά πολύ γόνιμη. Σχεδίασα, για την ακρίβεια έκανα ένα σκαρίφημα του μικρού οικισμού και αρίθμησα τα κτίρια. Κατόπιν ζήτησα από τον κ. Μιχάλη Πρινέα που ήταν και ο ιδιοκτήτης της μόνης κατοικήσιμης σήμερα οικίας να μου εξηγήσει ό,τι είχε σχέση με τα κτίσματα αυτά (πότε κτίστηκαν, ποίοι ήταν οι ιδιοκτήτες τους κ.λπ.). Έτσι προέκυψε μια συνέντευξη (βλ.παράρτημα), η οποία με την κατάλληλη ανάλυση περιεχομένου μπορεί να μας δώσει στοιχεία και πληροφορίες αλλά και ιδέες για τη μορφή ειδικά της κατούνας στα Κύθηρα και γενικότερα για το σύστημα της κατούνας στην Ελλάδα. Και αυτό γιατί οι πληροφορίες αναφέρονται στην ιστορική οργάνωση του χώρου, στην οικονομία, στη συγγένεια, στην οικογένεια, στις γαμήλιες πρακτικές και στρατηγικές, στη μετανάστευση κ.λπ.

Στην παρούσα λοιπόν εισήγηση θα επιχειρήσω να εξετάσω το σύστημα της κατούνας στα Κύθηρα σε μια δεύτερη προσέγγιση με μια βαθύτερη ανάλυση. Η ανάλυση θα λάβει επιπλέον υπόψη την ιστορική συγκυρία, τη Βενέτικη και Αγγλική κυριαρχία, καθώς και τη νεότερη εξέλιξη, ιδιαίτερα μετά την ενσωμάτωση της νήσου στην Ελλάδα (1864), και τη μετανάστευση που κατευθύνθηκε εκτός Ελλάδος, στην Αυστραλία και Αμερική. Η μελέτη συμπληρώνεται με δημοσιευμένο υλικό από βιβλία και περιοδικά καθώς και με συνεντεύξεις με άλλα μέλη της συγγενικής ομάδας των Κορωναίων, κυρίως τον Θεόδωρο Κορωναίο (Ψωμά).

Οικονομία και οργάνωση του χώρου

Η οργάνωση του χώρου ως προς την οικονομία μπορεί να προσεγγισθεί σε δύο επίπεδα. Το ένα είναι στον στενό χώρο της οικίας (οίκου), το άλλο είναι στον ευρύτερο χώρο της παραγωγικής δραστηριότητας στους αγρούς.

κοινότητα. Η περίπτωση της Μηλέας (πρ. Κωστάνας) Φιλιατών Θεσπρωτίας», *Πρακτικά Β΄ Αναπτυξιακού Συνεδρίου Ηπείρου* (Μέτσοβο, Σεπτ. 2004) (υπό έκδοση). Του ιδίου, «Μητάτα, κατούνες, μετόχια. Οικονομία και οργάνωση του χώρου στην Κρήτη», *Πρακτικά Α΄Συνεδρίου για τον Λαϊκό Πολιτισμό της Κρήτης: Τοπικότητες, αντιστάσεις, μεταβολές και συνθέσεις* (Χανιά 21-23 Νοεμβρ. 2003) (υπό έκδοση από τον «Ταξιδευτή»).

Και οι δύο δραστηριότητες έχουν αλληλένδετες επιπτώσεις στην οργάνωση του χώρου.

Κατ' αρχάς η οικονομία της κατούνας Μπελιάνικα, όπως και όλης τη νήσου ήταν κλειστή γεωργοκτηνοτροφική με αυτάρκεια των οικιακών μονάδων και πολύ μικρή έως ανύπαρκτη εμπορευματοποίηση. Όπως έχω ήδη γράψει σε άλλη εργασία μου, μικρό μέρος της παραγωγής το εμπορευματοποιούσαν και το διέθεταν στην αγορά (παζάρι) της Κυριακής στον Ποταμό. Σπάνια στις συνθήκες αυτές διέθεταν γεωργοκτηνοτροφικά προϊόντα στη Χώρα[3].

Τι μπορεί λοιπόν να μας δώσει η συνέντευξη για αυτόν τον αγροτικό μικροοικισμό. Όσον αφορά στη γεωργία, η παραγωγή στηριζόταν κυρίως στο κριθάρι. Αυτό συνέβαινε λόγω της φύσης του εδάφους και των γεωργικών μέσων. Το κριθάρι μπορούσε να καλλιεργηθεί σε βραχώδες έδαφος και χρειαζόταν πολύ λίγη φροντίδα, δηλαδή ελάχιστα οργώματα και λιγότερο παραγωγικό έδαφος. Βέβαια και η καλλιέργεια του σιταριού ήταν απαραίτητη για να γίνει ψωμί με ανάμικτο αλεύρι, το σμιγάδι. Η καλλιέργεια των δημητριακών είναι εμφανής από το παλιό αλώνι που βρισκόταν δίπλα στον οικισμό, το οποίο όμως όπως δήλωσε ο Μιχ. Πρινέας, το χάλασε και στη θέση του φύτεψε ελαιόδεντρα. Το αλώνι αυτό ήταν σε κοινή χρήση όλων των οικογενειών του οικισμού παλαιότερα. Εκτός όμως από τα δημητριακά καλλιεργούσαν και όσπρια, φασόλια, φάβα κ.λπ. Προβληματική ήταν η καλλιέργεια του αραβόσιτου και των κηπευτικών, γιατί χρειαζόταν πολύ νερό, που δεν υπήρχε[4].

Ο ζωτικός χώρος της καλλιέργειας βρισκόταν σε ακτίνα ενός περίπου χλμ. Γύρω από τον οικισμό, έως τα σύνορα των καλλιεργήσιμων εδαφών των άλλων κατουνών, του Μπαβέα, του Φάρου, του Πρινέα, ξαδέλφου του Μιχάλη κ.ά. Όλος αυτός ο χώρος τα νεότερα χρόνια φυτεύθηκε με ελαιόδενδρα, αμυγδαλιές κ.λπ. Ασφαλώς όμως κάθε οικογένεια είχε μεγαλύτερες εκτάσεις προς καλλιέργεια, αν υπολογίσουμε και τα προικώα κτήματα των γυναικών ή τα μερίδια των σώγαμπρων, όσο φτωχοί και αν ήταν αυτοί, για να παντρευτούν με αυτό τον τρόπο. Π.χ. ο Μιχάλης Πρινέας είχε γύρω στα 500 στρέμματα. Επίσης υπήρχε η καλλιέργεια του αμπελιού για το κρασί και αργότερα για φαγητό. Έτσι, σε κάθε αυτόνομη οικιακή μονάδα (σπίτι) κατά κανόνα υπήρχε ο ληνός

3. Αλεξάκη, «Εθνοπολιτισμικές...», ά.π.

4. Ιδρ. G. N. Leontsinis, *The Island of Kythera. A Social History (1700-1863)*. National and Capodistrian University of Athens, Faculty of Arts, S. Saripolos Library, Athens 2000, σσ. 232-237.

(πατητήρι, *λανός* στο τοπικό ιδίωμα). Ληνός υπάρχει σήμερα στην οικία αρ. 3 καθώς και στην οικία ζ΄. Κάτω από το ληνό ήταν η δεξαμενή (*πουλάνι* στο τοπικό ιδίωμα), όπου γινόταν η επεξεργασία του μούστου.

Η κτηνοτροφία παλιότερα, όπως δείχνει και η οργάνωση του χώρου στην Κατούνα, ήταν ταυτόχρονα οικόσιτη και κοπαδιάρικη. Υπήρχαν μικρά κοπάδια από αιγοπρόβατα, τα οποία δεν μπορούσαν να περάσουν τα 30-50 ζώα, όπως φαίνεται από τα συνεχόμενα γκρεμισμένα πια μαντριά της οικίας α΄. Όπως άλλωστε δήλωσε ο Μιχάλης Πρινέας, αυτό το σπίτι εκεί το γκρέμισε και έφτιαξε το δρόμο για να έρχεται το αυτοκίνητο έως πάνω στην άκρη του οικισμού. Παρόλο που το σύστημα σε κατούνες έχει την αφετηρία του στην κτηνοτροφία, εντούτοις ο πληροφορητής, όπως άλλωστε και οι υπόλοιποι Κυθήριοι, το έχει αποσυνδέσει απ' αυτή τη δραστηριότητα, συνδέοντάς το περισσότερο με τη γεωργία και πιο συγκεκριμένα την ελαιοκαλλιέργεια. Ο Μιχάλης Πρινέας μάλιστα, μόλις φτάσαμε στα Μπελιάνικα, με αφετηρία προηγούμενη συζήτησή μας, όπου αναφέρθηκα στη σχέση κτηνοτροφίας/κατούνας, μου τόνισε, λέγοντας: «Όπως βλέπεις, η κατούνα είναι στις ελιές!» Για λόγους οικολογικούς άλλωστε (απουσιάζουν οι ορεινές περιοχές), αλλά και λόγω της οικονομικής πολιτικής των κυριάρχων (Βενετσιάνων, Βρετανών) που δεν ευνοούσαν την κτηνοτροφία στο νησί, η δραστηριότητα αυτή παρέμεινε περιορισμένη.

Σημειώνω ότι τα μαντριά είναι του γνωστού ημιστεγασμένου τύπου, ώστε να προστατεύονται τα ζώα από τη βροχή και το κρύο. Τα μαντριά αυτά, που ονομάζονται *βρουκολιές* στο τοπικό ιδίωμα κατασκευάζονταν από πέτρα και η στέγη σε μορφή δώματος γινόταν από ξύλα, λάσπη και χώμα, όπως άλλωστε ήταν και τα σπίτια στεγασμένα άλλοτε. Έτσι ήταν και η οικία α΄. Η λογική πάντως της οργάνωσης του χώρου ήταν τα ζώα να βρίσκονται για λόγους ασφαλείας δίπλα σε στάβλο συνεχόμενο με την κατοικία, πράγμα που υποδηλώνει και την ανάγκη φύλαξής τους λόγω ζωοκλοπών. Ολόκληρο το οικιστικό σύστημα άλλωστε παρουσιάζεται υπό μορφή οχυρωματική, καθώς η πρόσβαση στο χώρο, με κατάλληλη αξιοποίηση των φυσικών εξάρσεων (κτίσιμο αντερεισμάτων), είναι δυνατή πάντα μόνο από ένα σημείο. Έχει δηλαδή πολλές ομοιότητες με το νεολιθικό οικισμό του Διμηνίου της Θεσσαλίας.

Άλλα ζώα που διατηρούνταν σε γειτονικούς στάβλους ήταν τα χοιρινά, πολύ χρήσιμα, γιατί χρησιμοποιούνταν με το πάστωμα για τη διατροφή τους όλο το χρόνο. Υπήρχαν επίσης κουνέλια και πουλερικά. Χώρος διατίθετο επίσης και για τα χοντρά ζώα, μουλάρια, άλογα και βόδια που χρησίμευαν για τις μεταφορές

και κυρίως για το όργωμα και το αλώνισμα, καθώς δεν αναφέρεται αγελαδοτροφία για κρεατοπαραγωγή και γαλακτοπαραγωγή. Κάτι τέτοιο άλλωστε δεν παρατηρείται ούτε τα τελευταία χρόνια. Αυτό που πρέπει να τονισθεί πάντως είναι ότι η κτηνοτροφία, ήταν περισσότερο στατική, δεν είχε τον εκτατικό χαρακτήρα, που βλέπουμε αλλού, δεν ήταν δηλαδή μεταβατική. Τα μικρά κοπάδια έβοσκαν στα θερισμένα χωράφια και ταυτόχρονα τα λίπαιναν, ώστε να μπορούν να καλλιεργηθούν καλύτερα την επόμενη χρονιά. Το σύστημα δηλαδή από οικονομική άποψη είχε πολλές ομοιότητες με εκείνο του χωριού Μηλιά (πρ. Κωστάνα) της Μουργκάνας στη Θεσπρωτία της Ηπείρου[5].

Γενικά οι γεωργοκτηνοτροφικές δραστηριότητες ήταν πολύ λίγο παραγωγικές, ώστε να υπάρχει το ερώτημα πόσοι άνθρωποι θα μπορούσαν να ζήσουν απ' αυτές. Είναι ένα θέμα που θα εξετασθεί στην επόμενη ενότητα της μελέτης. Η μεγάλη πάντως στροφή στην εντατική καλλιέργεια γίνεται βαθμηδόν, όπως αλλού και εδώ με την ελαιοκαλλιέργεια. Η ελαιοκαλλιέργεια γενικεύεται τις τελευταίες δεκαετίες, ενώ η καλλιέργεια των δημητριακών σχεδόν εγκαταλείπεται, γι' αυτό και καταστρέφεται το αλώνι. Ό ίδιος άλλωστε ο Μιχάλης Πρινέας είπε ότι φύτεψε μεγάλο αριθμό ελαιοδέντρων. Μεγάλο μέρος των ελαιοδέντρων φυτεύτηκαν το 1950 έως το 1990. Αυτό δείχνει και την εξέλιξη σε πιο εμπορευματοποιημένες γεωργικές δραστηριότητες, αλλά και εξάρτηση πλέον για τη φυσική επιβίωση από την αγορά των άλλων γεωργικών προϊόντων.

Χώρος, οικιακή ομάδα και οργάνωση της συγγένειας

Η κατούνα Μπελιάνικα μπορεί να μας δώσει ένα καλό παράδειγμα του κύκλου ανάπτυξης της οικιακής ομάδας, οργάνωσης της συγγένειας καθώς και των γαμήλιων πρακτικών και στρατηγικών, γιατί σ' ένα μικρό χώρο μερικών στρεμμάτων μπορούμε να επισημάνουμε χαρακτηριστικές διαδικασίες.

Αρχικά πρέπει να αναφερθούμε στο ιδιοκτησιακό καθεστώς της τοπικής ομάδας συγγένειας. Οι πρακτικές δείχνουν ότι η ομάδα συγγένειας δεν ήταν απόλυτα και αυστηρά πατρογραμμική παρόλο που ιδεολογικά ήταν. Και αυτό γιατί υπήρχε η δυνατότητα εισόδου σώγαμπρου στην οικία στην περίπτωση που έλειπαν τα αγόρια. Αυτό συνέβαινε όταν ο γαμπρός ήταν φτωχός, όπως μας λέει ο Πρινέας, ή είχε πολλά αδέλφια, με συνέπεια το κληρονομικό μερίδιό του σε γη να είναι πολύ μικρό. Σ' αυτή την περίπτωση, ο σώγαμπρος έπαιρνε

5. Βλ. Αλεξάκη, «Κατούνες, γενιές, κοινότητα. Η περίπτωση της Μηλέας...», ά.π.

συχνά το παρωνύμιο (παρατσούκλι) του πεθερού του. Έτσι ο Παναγιώτης Μπέλος (Κορωναίος) πήρε γαμπρό στο σπίτι του τον Μανώλη Πρωτοψάλτη, γνωστό και ως Μπελομανώλη, αλλά και ο ίδιος ο Πρωτοψάλτης παρόλο που είχε γιο πήρε γαμπρό στο σπίτι του τον Μιχάλη Πρινέα από το χωριό Μητάτα. Αυτό συνέβη γιατί ο γιος του έφυγε για την Αυστραλία.

Η οργάνωση αυτή έχει εξηγηθεί από ορισμένους μελετητές από τη μεγάλη πίεση στη γη, η οποία, όταν ξεπεράσει ένα ορισμένο σημείο, υπονομεύει τις αυστηρά πατρογραμμικές ομάδες. Στη θεωρία αυτή που είναι γνωστή με την ονομασία «καμπύλο μοντέλο» υποστηρίζεται ότι η αυστηρή πατρογραμμικότητα απουσιάζει όπου η πίεση στη γη είναι ελάχιστη, ισχυροποιείται όπου η πίεση στη γη είναι μεσαία και υποχωρεί πάλι όταν η πίεση γίνεται πολύ ισχυρή. Με άλλα λόγια, στην κορυφή της καμπύλης συναντάμε μεγαλύτερη ένταση των συγκρούσεων μεταξύ των ομάδων συγγένειας και μεγαλύτερη αλληλεγγύη μεταξύ των μελών μιας πατρογραμμικής ομάδας[6]. Πιστεύω όμως ότι στην προκείμενη περίπτωση λειτουργούν και άλλοι παράγοντες όπως η κοινωνική διαστρωμάτωση, όπου κάποιες οικογένειες έχουν στη διάθεσή τους μεγαλύτερες εκτάσεις γης. Ιι' αυτό η πρόσληψη σώγαμπρου ουσιαστικά είναι και μια κοινωνική αναδιανομή μέσω του γάμου.

Βλέπουμε λοιπόν ότι στην κατούνα διαμορφώνονται δύο οικογένειες ή γενιές (lineages), η πρώτη προέρχεται κατευθείαν από τον πρώτο Μπέλο Κορωναίο (ΜπελοΚωνσταντή) αρρενογονικά, δηλαδή πρόκειται για τους απογόνους του των οποίων τα σπίτια αριθμούνται με τους αριθμούς 1, 2, 5, ζ' κ.λπ. Ειδικότερα, στο σπίτι αρ. 1 έμενε ο ΜπελοΚωσταντής αρχικά με τα εννιά παιδιά. Στο σπίτι αυτό έμεινε αργότερα ο ανάπηρος και ανύπανδρος γιος του ΜπελοΚοσμάς. Στο σπίτι αρ. 2 όπου έμεινε ο γιος του ΜπελοΚωνσταντή, ΜπελόΣπυρος. Στο σπίτι αρ. 2 έμεινε αργότερα ο τυφλός γιος του ΜπελόΣπυρου και εγγονός του ΜπελοΚωνσταντή, ΜπελόΓιαννης. Στο σπίτι αρ. 5, όπου έμεινε ένας άλλος γιος του ΜπελοΚωνταντή ο ΜπελοΜηνάς κ.λπ. Σ'αυτή την περίπτωση η ανάπτυξη της συγκεκριμένης γενιάς γίνεται πατρογραμμικά. Και η άλλη γενιά του ΜπελοΠαναγιώτη, η οποία όμως εξελίσσεται θηλυγονικά ή μητρογραμμικά ελλείψει αρσενικών απογόνων ή διαδόχων (κατοικίες α΄,4,3). Ειδικότερα, στο σπίτι α΄, του ΜπελοΠαναγιώτη όπου σήμερα σώζεται μόνο ο στάβλος, ήλθε σώγαμπρος ο Μανώλης Μιχάλη Πρωτοψάλτης. Με τη γέννηση

6. G. A. Collier, *Fields of the Tzotzil, The Ecological Bases of Tradition in Highland Chiapas*, University of Texas Press, Austin and London 1975.

της πρώτης κόρης του και συζύγου του Μιχάλη Πρινέα Παναγιωτίτσας, η οικογένεια μετακινήθηκε στο σπίτι που έκτισαν αρ. 4, γιατί δεν χωρούσαν όλοι στο παλιό σπίτι. Κατόπιν όλη οικογένεια και με τα άλλα παιδιά μετακινήθηκε στο νεόκτιστο σπίτι αρ. 3, όπου εγκαταστάθηκε σώγαμπρος ο Μιχάλης Πρινέας.

Η οργανωτική δομή της γενιάς των Μπελιάνων, η οποία ήδη είναι ένα αμφιπλευρικό συγγένειο (parentelle), φαίνεται από την κοινή ιδιοκτησία σε ένα αλώνι και μια υδροδεξαμενή κοινής χρήσης. Η τοπική συγγενική ομάδα και η κατούνα συμβολίζονται με την υδροδεξαμενή και το αλώνι. Το νερό της υδροδεξαμενής συγκεντρωνόταν με τη βροχή και το χρησιμοποιούσαν για να πίνουν και να μαγειρεύουν. Για να είναι καθαρό άφηναν το βρόχινο νερό να τρέξει στη δεξαμενή μετά από αρκετή ώρα βροχής, ώστε να έχουν ξεπλυθεί τα κεραμίδια από τα χώματα. Η οργανωτική δομή των υποκλάδων (ΜπελοΚωνσταντή και ΜπελοΠαναγιώτη) δηλώνεται με την ιδιοκτησία δύο ξεχωριστών φούρνων και η οργανωτική δομή κάθε οικιακής ομάδας δηλώνεται με την ιδιοκτησία ενός ληνού και ενός τζακιού σε κάθε σπίτι.

Ειδικότερα όμως ένας ληνός μπορεί να είναι σε χρήση από δύο ή περισσότερες αδελφικές οικογένειες που βρίσκονται ακόμα στη φάση ή διαδικασία της διαίρεσης με κατάληξη την απόσχιση. Το τζάκι ιδιαίτερα συμβολίζει την αυτονομία και την ανεξαρτησία της οικιακής ομάδας. Επομένως το γεγονός ότι ο πληροφορητής χάλασε τα τζάκια κάποιων εγκαταλειμμένων συγγενικών σπιτιών πέρα απ' την πρακτική έχει και συμβολική σημασία. Άλλωστε αυτός έκανε και άλλες παρεμβάσεις στα κτίσματα (κλείσιμο της μια από τις δύο πόρτες των μαντριών κ.λπ.), ενώ θεωρούσε και δικαίωμά του να χρησιμοποιεί τους χώρους των σπιτιών, σταβλίζοντας τα ζώα του, αυτών που είχαν φύγει στην Αυστραλία, οι οποίοι βέβαια δεν είχαν απεκδυθεί τα δικαιώματά τους. Τελευταία μάλιστα οι γυναίκες (νύφες) προχώρησαν από την Αυστραλία στην πώληση ορισμένων απ' αυτά.

Σημειώνω ότι δεν φαίνεται να υπάρχει κοινό οικογενειακό νεκροταφείο και οπωσδήποτε οικογενειακός ναός. Παρόλο που ο μικρός οικισμός σε μια στιγμή είχε πέντε-έξι κατοικίες, ήταν δηλαδή μια σύνθετη κατούνα, εντούτοις ποτέ δεν εξελίχθηκε σε ένα μικρό χωριό, αντίθετα περιορίστηκε σε μια μόνο κατοικήσιμη οικία[7].

Η εικόνα που δείχνει η κατούνα πριν από το μεγάλο ξενιτεμό είναι μια συγγενειακή ομάδα που εύκολα διαιρείται και διακλαδώνεται τοπικά με μετακίνηση

7. Αλεξάκη, «Εθνοπολιτισμικές...», ό.π.

των οικογενειών σε μικρή ή μεγαλύτερη απόσταση (μέσα στην κατούνα ή στον ευρύτερο χώρο). Αυτή η διαδικασία οδηγεί εύκολα σε μια πολυτμηματική οργάνωση σε γενιές, υπογενιές, οικιακές ομάδες συχνά τοπικά εγκαθιδρυμένες και χαρακτηρίζει το σύστημα κατά γενιές του συγκεκριμένου χώρου. Άλλωστε η «ράτσα» ή «φάρα» των Κορωναίων χωρίζεται με παρωνύμια (παρατσούκλια) σε πολλούς κλάδους ή «σόγια», Μπελιάνους, Ψωμιάνους (γιατί ο προσπάππους έλεγε συνέχεια «μα το ψωμί»), Ψευτιάνους, Λεριάνους, Κυβερνητιάνους, Μελισσοφάγους κ.λπ.) ή με απόσχιση (επίσημη μετονομασία) και σε άλλες «ράτσες» ή «φάρες», όπως Διακοπουλαίους, Τζωρζοπουλαίους, Βενάρδους, Μοδαίους κ.ά.[8].

Πρώτος τόπος εγκατάστασης των Κορωναίων θεωρείται η περιοχή του Καραβά όπου συναντώνται διάσπαρτα τα επιμέρους σόγια και οι κατούνες. Τα πράγματα όμως με το χρόνο αποκτούν μια διαφορετική δυναμική. Παρατηρούμε ότι η εγκαθιδρυμένη στο χώρο αυτή συγγενειακή ομάδα ή γενιά δεν έχει τη δυνατότητα επιβίωσης τοπικά. Έτσι οι κάτοικοι της κατούνας αναγκάζονται, με τη αύξηση των μελών και των οικογενειών, να εκπατριστούν ή να μετακινηθούν στα μεγάλα χωριά, π.χ. Αυστραλία, Ποταμός, Χώρα. Οι περισσότεροι άνδρες αλλά κατά κάποιο τρόπο μη αναμενόμενο και οι γυναίκες φεύγουν συχνά ανύπαντρες για την Αυστραλία. Στο τέλος, κατοικημένη είναι μόνο μια οικία, του θηλυγονικού κλάδου του ΜπελοΠαναγιώτη, ενώ από την άλλη υποομάδα, του ΜπελοΚωσταντή εκπατρίζονται όλοι ή για διαφόρους λόγους (αναπηρίες κ.λπ.) δεν παντρεύονται, ώστε να αποκτήσουν παιδιά.

Άλλα χαρακτηριστικά που δείχνουν την χαλαρότητα του πατρογραμμικού συστήματος είναι ή επέκταση της ορολογίας της συγγένειας εξ αίματος και στους εξ αγχιστείας συγγενείς, καθώς και η μεταβίβαση περιουσιακών στοιχείων σε βαφτιστήρια από τους νονούς. Π.χ. ο ΜπελόΓιαννης που είχε τυφλωθεί από το σάκχαρο μεταβίβασε την περιουσία του στη βαφτιστήρα του που τον φρόντιζε. Αυτή η πρακτική δείχνει αφενός την αποδιοργάνωση της πολυπυ-

8. Ελένης Χάρου-Κορωναίου, «Η οικογένεια του Στρατηγού Πάνου Κορωναίου» [με γενεαλογικό δέντρο], *Κυθηραϊκά*, φ. 132, Δεκ. 1999, σ. 8. Εμμ. Π., Καλλίγερου, *Κυθηραϊκά επώνυμα. Ιστορική γεωγραφική και γλωσσική προσέγγιση*, Εταιρεία Κυθηραϊκών Μελετών, Αθήνα. 2002, σ. 359. Καλυψώς Μιχαλακάκη, «Ο στρατηγός Πάνος Κορωναίος. Η κοινωνική, εθνική και πολιτική του δράση», *Πρακτικά Α΄ Διεθνούς Συνεδρίου Κυθηραϊκών Μελετών* (20-24 Σεπτ. 2000), με θέμα «Κύθηρα: Μύθος και Πραγματικότητα», τόμ. Γ΄, Κύθηρα 2003, σσ. 289-299.

ρηνικής διευρυμένης οικογένειας που, αν και σπάνια, υπήρχε παλαιότερα[9], αλλά και την αποτυχία της συνέχισης του «οίκου» με κανονικούς συγγενείς. Βέβαια σε άλλες περιπτώσεις η πολυπυρηνική οικογένεια διατηρήθηκε στα Κύθηρα σε μια τροποποιημένη μορφή ως τη σημερινή εποχή[10]. Πραγματική πολυπυρηνική οικογένεια στις παρούσες οικονομικές συνθήκες ήταν αδύνατη, γιατί ούτε μεγάλη κοπαδιάρικη κτηνοτροφία υπήρχε, όπως στους μεταβατικούς, στους ημινομάδες και νομάδες κτηνοτρόφους, ούτε μεγάλη εκτατική καλλιέργεια δημητριακών. Άλλωστε η εκτεταμένη ελαιοκαλλιέργεια αποκλείει την πολυπυρηνικη οικογένεια.

Αποδεικνύεται ότι ουσιαστικά η οργάνωση εξελίσσεται προς ένα «σύστημα κατά οίκους» (système à maisons), το οποίο όμως ακόμα και αυτό δυσκολεύεται να διατηρηθεί[11]. Όλα εξαρτώνται από την κατάλληλη οικογενειακή στρατηγική (αριθμός παιδιών, γάμος, μεταβίβαση περιουσίας κ.λπ.). Γιατί συμβαίνει αυτό; Έχει παρατηρηθεί ότι στα μικρά νησιά υπερισχύουν παρόμοια συστήματα. Η στενότητα του χώρου, το άγονο του εδάφους, όλα συντείνουν στη δημιουργία γραμμών και οίκων αλλά όχι κανονικών πατρογραμμικών ομάδων. Στην προκείμενη περίπτωση ένας λόγος επιπλέον είναι και η απόκτηση πολλών παιδιών, ως εννιά σε δύο τρεις περιπτώσεις.

Όπως μας λέει χαρακτηριστικά ο Πρινέας, «χρόνο και παιδί κάνανε». Αυτό ήταν και ο λόγος που η γενιά του ΜπελοΚωνσταντή δεν μπόρεσε να επιβιώσει τοπικά στα Μπελιάνικα και αναγκάστηκαν όλα τα μέλη της να εκπατριστούν. Η συνεχής διαίρεση της ακίνητης περιουσίας συρρίκνωσε σε τέτοιο βαθμό τον γεωργικό κλήρο, ώστε δεν επαρκούσε για επιβίωση μιας οικογένειας. Και αυτό παρόλο που την ακίνητη περιουσία, ιδιαίτερα τα σπίτια, την κρατούσαν τα αρσενικά παιδιά, προικίζοντας, «ξοφλώντας» μάς λέει ο Πρινέας, τα κορίτσια που αποχωρούσαν από τα Μπελιάνικα.

Η γενιά όμως του ΜπελοΠαναγιώτη, που απέκτησε λίγα παιδιά, παρέμεινε, έστω και εκ θηλυγονίας στα Μπελιάνικα. Ουσιαστικά πρόκειται για σύγκρουση

9. Βλ. Aspassia Papadaki, «La famiglia a Cerigo durante l'ultimo periodo della venetocrazia», *Atti del Simposio Internazionale* (Venezia,6-7 dicembre 2002), a cura di Marina Koumanoudi - Cryssa Maltezou, Venezia 2003, σσ. 117-132.

10. Αλεξάκη, «Εθνοπολιτισμικές...», ό.π.

11. Πρβ. P. Lamaison, «La notion de maison. Entretien avec Claude Lévi-Strauss», *Terrain* 9 (1987), σσ. 34-39. Janet Carsten and Stephen Hugh-Jones (επιμ.), *About the house. Lévi-Strauss and beyond*, Cambridge University Press, Cambridge 1995.

δύο συστημάτων, χωρίς το ένα να μπορεί να επιβληθεί απόλυτα στο άλλο. Δηλαδή ένα «σύστημα κατά γενιές» (système à lignages) με κληρονομία κατ' ισομοιρία κυρίως των αρσενικών παιδιών και ένα «σύστημα κατά οίκους» (système à maisons), το οποίο δεν ήταν θεσμοποιημένο και κυρίαρχο αλλά λειτουργούσε στην πράξη με την αποχώρηση των αδελφών[12]. Σημειώνω ότι παρόμοιες διαδικασίες διαπίστωσα στις κατούνες και κατά την εθνογραφική έρευνά μου στο Καβοντόρο της Εύβοιας.

Εξετάζοντας με περισσότερες λεπτομέρειες την έξελιξη της ομάδας και της κατούνας, παρατηρούμε ότι το διώροφο σπίτι (αρ. 1) θεωρείται κατά τον Μιχάλη Ιρινέα το παλαιότερο. Αυτό όμως δεν προκύπτει από τη μορφολογία του, ενώ μεταξύ του χώρου του ΜπελοΠαναγιώτη όπου εκεί βρίσκεται μια παλαιότερη, σήμερα γκρεμισμένη οικία (σώζονται μόνο κάποιοι τοίχοι) με δώμα (αρ. α΄) και του ΜπελοΚωνσταντή που είναι πρωτοξάδελφα υπάρχει ένας κενός κρίκος. Ενδεχομένως λοιπόν υπήρχε κάποιος παλαιότερος πρόγονος, παππούς τους, που εγκαταστάθηκε στο χώρο (θέση Σύλακα) και έκτισε το πρώτο σπιτάκι που πρέπει να ήταν με δώμα (παλαιότερη μορφή της κατούνας). Πράγματι, το παρωνύμιο Μπέλος (με σλαβική ετυμολογία, δηλαδή «λευκός», αλλά αρβανίτικη προέλευση, πρβ. Μπελής, Βελής), των Κορωναίων συναντάται ήδη στην απογραφή του 1760, ενώ Μπελιάνοι υπάρχουν ήδη στον Ποταμό κατά την απογραφή του 1844, ορισμένοι γεννημένοι πριν από το 1800 (προσωπικές πληροφορίες από αρχειακή έρευνα της Ελένης Χάρου-Κορωναίου, την οποία ευχαριστώ και από εδώ). Ένα άλλο χαρακτηριστικό είναι η συχνή παρουσία, όπως συμβαίνει και στους άλλους κλάδους των Κορωναίων, των ονομάτων Γιάννης και Μηνάς.

Μια άλλη παρατήρηση είναι ότι τα όλα σπίτια έχουν κτιστεί κοντά το ένα στο άλλο. Ακόμα και το σπίτι του ΜπελοΚωνσταντή και του ΜπελοΠαναγιώτη δεν απέχουν ούτε 50 μ., ενώ τα υπόλοιπα είναι κολλητά. Αυτό σημαίνει ενδεχόμενως ότι υπήρχε κάποιο είδος βεντέτας στην περιοχή παλαιότερα[13]. Φαίνεται όμως ότι συνδέεται και με τη στροφή της οικονομίας περισσότερο προς τη γεωργία αλλά και με τη στενότητα πλέον του χώρου της ευρύτερης περιοχής, λόγω πύκνωσης του πληθυσμού, που δεν επέτρεπε την επέκταση, όπως παλαιότερα.

---

12. Jean-Louis Flandrin, *Families in Former Times. Kinship, Household and Sexuality*, Cambridge University Press, Cambridge 1976, σ. 79.
13. Ιρβ. Αλεξάκη, «Εθνοπολιτισμικές…», ό.π.

Ως προς τους γάμους παρατηρούμε εξάλλου ότι τουλάχιστον σε μια περίπτωση του Πρινέα, υπήρχε γειτονική κατούνα στην ιδιοκτησία του ξαδέλφου του Μιχάλη Πρινέα. Εκτός απ' αυτό και η δεύτερη κόρη του Πρωτοψάλτη πήρε σύζυγο απ'τη γειτονική κατούνα του Μπαβέα, χωρίς να μπορεί με αυτό να επιβεβαιωθεί πρακτικά και απόλυτα μια τάση τοπικής ενδογαμίας ή τουλάχιστον γάμων σε μικρή ή μέση ακτίνα για λόγους περιουσιακούς. Γάμοι εξάλλου ανάμεσα στα σόγια της ίδιας *ράτσας* (επώνυμου) δεν ήταν απαγορευμένοι αρκεί να μη γίνονταν σε κοντινούς βαθμούς (δεύτερα ξαδέλφια). Αναφέρω την περίπτωση του γάμου της Μπελίτσας Ελένης Κορωναίου με τον Ανδρέα Κορωναίο από τους Ψωμιάνους (εγκατασταστημένους στα Κουφάρικα). Μια άλλη ενδιαφέρουσα παρατήρηση είναι ότι η κατούνα Μπελιάνικα, ουσιαστικά το σπίτι αρ. 3 του Μιχάλη Πρινέα, ήταν μόνιμη κατοικία για τριάντα χρόνια, ως το 1970, οπότε ο πληροφορητής και ιδιοκτήτης αναγκάστηκε να εγκατασταθεί στον Ποταμό, για να πάει το παιδί του στο σχολείο. Αλλά και τότε η οικογένεια παρέμενε στο μεγαλύτερο μέρος του χρόνου στην κατούνα. Αυτή άλλωστε η συνεχής κατοίκηση στην ύπαιθρο, ήταν και η γενικότερη πρακτική παλαιότερα. Σε ένα επόμενο στάδιο που αποκτώνται κατοικίες σε μεγάλα χωριά οι συνθήκες αλλάζουν.

Από τη συνέντευξη επίσης προκύπτουν πληροφορίες για το επίπεδο ζωής που είναι βέβαια πολύ χαμηλό. Π.χ. όλοι κοιμούνται σε αχυρένια στρώματα στο πάτωμα, μαγειρεύουν στο τζάκι και φωτίζονται με λυχνάρια λαδιού. Αυτά τα δεδομένα βρίσκονται σε άμεση σχέση με το «πρωτόγονο» αυτό σύστημα οργάνωσης του χώρου, της συγγένειας αλλά και της οικονομίας.

Η προέλευση του συστήματος της κατούνας στα Κύθηρα

Η οργάνωση της κατούνας Μπελιάνικα στα Σύλακα αποτελεί ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα που συναντάμε σε όλο το νησί των Κυθήρων. Το συναντάμε όμως και στον ευρύτερο χώρο των γειτονικών περιοχών, π.χ. ΝΑ Λακωνίας[14]. και με κάποιες μικρές διαφορές στη νήσο Κρήτη[15].

Από άποψη τυπολογική χαρακτηρίζεται από μια τοπική διάσπαση της μεγάλης ομάδας συγγένειας, που θα την ονόμαζα περισσότερο ομάδα επωνύμου (surname group) παρά πραγματικό γένος. Η ομάδα επωνύμου που

14. Ιρβ. Αλεξάκη, «Από τις κατούνες στην κοινότητα στην Ελαφόνησο...», ά.π.
15. Αλεξάκη, «Μητάτα, κατούνες, μετόχια....», ά.π.

συναντάμε στα Κύθηρα και στην ευρύτερη περιοχή ονομάζεται «ράτσα» ή «φάρα» και αντιστοιχεί ακριβώς σ' αυτό που ονομάζεται αλλού διάσπαρτη φυλή (dispersed tribe), που είναι ουσιαστικά ένα «διάσπαρτο γένος». Σήμερα που η έρευνα γι' αυτή την οργάνωση έχει προχωρήσει αρκετά είμαστε σε θέση να τη συνδέσουμε με συγκεκριμένες εθνοπολιτισμικές ομάδες και ορισμένες οικονομικές δραστηριότητες. Επειδή πρόκειται για μια οικονομία της αυτάρκειας, είναι απαραίτητο να υπάρχει ταυτόχρονα και γεωργία και κτηνοτροφία. Επειδή όμως ο συνδυασμός αυτός προϋποθέτει ορισμένους όρους, εννοείται ότι δεν μπορούμε να μιλάμε για νομαδική ή ημινομαδική κτηνοτροφία αλλά για μεταβατική κτηνοτροφία, η οποία μπορεί να εξελιχθεί και σε κοπαδιάρικη στατική, όπως στα Κύθηρα, που επιτρέπει και την άσκηση της γεωργίας.

Η μορφή αυτή της κατούνας έχει έρθει λοιπόν στον ελληνικό χώρο με τους Αλβανούς, οι οποίοι από τις αρχές της β΄χιλιετίας μ.Χ. άρχισαν να μετακινούνται προς τα νότια. Όμως αυτό δεν σημαίνει ότι όπου υπάρχει αυτός ο τύπος κατούνας έχουμε και Αλβανούς ή Αλβανόφωνους καθώς αυτό το σύστημα έχει διαχυθεί και στους Ελληνόφωνους των γειτονικών περιοχών.

Επιπλέον είμαστε σε θέση σήμερα να διακρίνουμε και να ταξινομήσουμε τριών ειδών κατούνες: α) τις γεωργοκτηνοτροφικές, β) τις κτηνοτροφικές περιορισμένης οικονομικής απόδοσης και γ) τις κτηνοτροφικές κατούνες με εμπορευματική οικονομία.

Από άποψη εθνοτική ο πρώτος τύπος συναντάται σε Αλβανούς και Ελληνόφωνους. Στην περίπτωση αυτή οι κατοικίες (καλύβες) και τα μαντριά βρίσκονται στον ίδιο χώρο. Ο δεύτερος τύπος χαρακτηρίζει Βλάχους (κυρίως Αρβανιτόβλαχους σκηνίτες) και Ελληνόφωνους. Οι κατοικίες των κτηνοτρόφων βρίσκονται και πάλι στον ίδιο χώρο με τα μαντριά. Η διαφορά από τον προηγούμενο τύπο είναι ότι δεν ασκείται η γεωργία. Αυτό τον τύπο τον συναντάμε κυρίως στην Κρήτη και σπανιότερα στη Λακωνία. Η γεωργία μπορεί να ασκηθεί, όταν πλέον οι κτηνοτρόφοι αυτοί εδραιωθούν. Ο τρίτος τύπος συναντάται κυρίως σε Βλάχους, Αρβανιτόβλαχους και Σαρακατσάνους. Σ' αυτή την περίπτωση, οι κατούνες (*κονάκια, φαλκάρια*) είναι εγκαταστημένες σε έναν χώρο και τα μαντριά πιο μακριά σε άλλο. Οι κτηνοτρόφοι αυτοί διαθέτουν πολλά ζώα και παράγουν για την αγορά. Πρόκειται για οργάνωση που είναι γνωστή ως τσελιγκάτο[16].

16. Ιδρβ. *Simpozijun o srednovjenovnom katunu*, Odrinan 24/25 Novembra 1961 g. Sarajevo 1963 (Συμπόσιο για τη μεσαιωνική κατούνα) και W. S. Vuchinich, *A Study in Social Survival: Katun in the Bileça Rudine*. Monograph Series in World Affairs, 1975, University of Denver.

Το ερώτημα είναι αν μπορούμε αυτούς τους τύπους να τους εντάξουμε σε μια χρονολογική τυπολογική ακολουθία. Αλβανοί ιστορικοί θεωρούν ότι η γεωργοκτηνοτροφική κατούνα είναι εξέλιξη της αμιγούς κτηνοτροφικής[17]. Αυτό όμως εξαρτάται από τον τύπο της κτηνοτροφικής κατούνας. Αν πρόκειται για νομάδες και ημινομάδες κτηνοτρόφους με μεγάλη κτηνοτροφία, αυτό δεν ισχύει απόλυτα. Τότε τα πράγματα είναι περισσότερο σύνθετα, π.χ. δεν ισχύει στους ορεινούς οικισμούς σε υψόμετρο πάνω από 1.000 μ., παρά την εδραίωση σε χωριά αργότερα των κτηνοτρόφων.

Από τα παραπάνω συνάγεται ότι πρέπει να εντάξουμε κάθε οργάνωση του χώρου, σε σχέση με την οικονομική δραστηριότητα (γεωργία, κτηνοτροφία), δηλαδή του συστήματος της κατούνας, μέσα στο ιστορικό πλαίσιό της (εθνοτικό, γεωγραφικό, ιστορικό κ.λπ.), διαφορετικά μπορούμε να οδηγηθούμε σε λάθος συμπεράσματα.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Απομαγνητοφώνηση συνέντευξης με τον Μιχάλη Πρινέα

Λαογραφική αποστολή του Λευτέρη Αλεξάκη στα Κύθηρα. Επίσκεψη στην κατούνα [Μπελιάνικα των Κορωναίων] του Μιχάλη Πρινέα, Ιούνιος 2000.

ΠΡΙΝΕΑΣ: Βλέπεις απέναντι και άλλες κατούνες; ΑΛΕΞΑΚΗΣ: Ναι, ναι! Πολλές κατούνες! Άλλες είναι μικρές, άλλες πιο μεγάλες. ΠΡΙΝ.: Στις ελιές είναι οι κατούνες εδώ που αλωνίζανε το στάρι. Του Μπάμπη η περιουσία. Η πατρική σου... ΑΛΕΞ.: Εδώ εσείς είχατε έρθει, ήταν ο πατέρας σας γαμπρός; ΠΡΙΝ.: Ο πεθερός μου και η πεθερά μου. Και εγώ μένω όλα τα χρόνια και τα παιδιά μου. ΑΛΕΞ.: Πώς λεγόταν ο πεθερός σου; ΠΡΙΝ.: Εμμανουήλ Μιχαήλ Πρωτοψάλτης. ΑΛΕΞ.: Και είχε έρθει εδώ γαμπρός στους Κορωναίους; ΠΡΙΝ.:

17. S. Pulaha, «Formation de régions de selfgovernment dans les Malessies du Sandjak de Shköder XV-XVII siècles», *La Conference nationale des études ethnographiques* (28-30 juin 1976), Tirana 1976, σ. 177, πρβ. και Ε. Π. Αλεξάκη, «Οικιστική και σημειολογία του χώρου στην Ήπειρο. Συγκριτική προσέγγιση (επαρχίες Φιλιατών, Πωγωνίου, Κόνιτσας)», *Πρακτικά Α΄ Επιστημονικού Συμποσίου* με θέμα «Η επαρχία Κόνιτσας στο χώρο και το χρόνο» (Κόνιτσα 12-14 Μαΐου 1995), έκδοση Δήμου Κόνιτσας, Κόνιτσα 1996, σ. 178.

Ήλθε εδώ σώγαμπρος, ήταν φτωχός… ΑΛΕΞ.: Δεν είχε αγόρια ο… ΠΡΙΝ.: Ο πεθερός μου είχε πέντε κοπέλες και ένα αγόρι. ΑΛΕΞ.: Ο πεθερός του πεθερού σας; ΠΡΙΝ.: Ο πεθερός του είχε δύο κοπέλες. ΑΛΕΞ.: Δεν είχε αγόρια; ΠΡΙΝ.: Όχι δεν είχε. Ο πεθερός του πέθανε στη φυλακή στ' Ανάπλι… Είχε κάνει κάποιο φόνο… παλαιά. Και η άλλη πάλι πέθανε. Πήγε στη φυλακή. Η γυναίκα του μια άλλη… Τέλος πάντων. ΑΛΕΞ.: Καλά αυτά δεν μας [ενδιαφέρουν]. Εδώ έχει, όπως είδα, θα τα πούμε και μετά. Αυτό, το πιο παλιό σπίτι, ποιο ήτανε, ποιοι μένανε; ΠΡΙΝ.: Πιο παλιό ήταν αυτό που είναι από πίσω, που έπεσε, το διώροφο. ΑΛΕΞ.: Είναι εδώ [στο διάγραμμα] ο αριθμός ένα (1), και είχε τζάκι βλέπω μέσα. ΠΡΙΝ.: Είχε τζάκι, είχε όλα. Είχε σκάλα απ' όξω… ΑΛΕΞ.: Από την πάνω μεριά βλέπω μαντρί πάλι. ΠΡΙΝ.: Από πάνω είχε βρουκολιά. ΑΛΕΞ.: Πώς; ΠΡΙΝ.: Βρουκολιά, στάβλος, στάβλος. Το στάβλο τον λέμε και βρουκολιά.

ΑΛΕΞ.: Βρουκολιά, αλλά είναι μικρό αυτό. Είναι για τα γίδια, για τα πρόβατα; ΠΡΙΝ.: Για κότες ήτανε, για γουρούνια. Τότε τα γουρούνια τα είχαμε δίπλα στο σπίτι, τα χοιρινά. ΑΛΕΞ.: Ο φούρνος ήταν για όλα τα σπίτια εδώ; ΠΡΙΝ.: Ο φούρνος είναι δικός μου. Οι άλλοι… Ο φούρνος έπεσε των αλλωνώνε. ΑΛΕΞ.: Α, πού ήταν ο άλλος, πού ήταν; ΠΡΙΝ.: Εκεί στη γωνία. Αλλά έχει πέσει και βούλιαξε. Εδώ στα χαλάσματα μέσα στη γωνία. ΑΛΕΞ.: Α, μήπως είναι αυτό εδώ, δίπλα στον άλλο στάβλο; Ήταν φούρνος; ΠΡΙΝ.: Ναι, ναι! Αλλά δεν φαίνεται, έχει πέσει, δεν φαίνεται. Έπεσε, δεν φαίνονται τα τούβλα. ΑΛΕΞ.: Είναι αυτό στην πίσω μεριά. Λοιπόν το διώροφο. Ποιοι μέναν στο διώροφο; ΠΡΙΝ.: Οι Κορωναίηδες. ΑΛΕΞ.: Και ποια οικογένεια ήταν, [πόσα] άτομα; ΠΡΙΝ.: Μπελήδες. Ήτανε πέντε κοπέλες και τέσσερα αγόρια. Ήταν και οι γονείς τους. ΑΛΕΞ.: Παντρεμένα; Όχι; ΠΡΙΝ.: Παντρεμένα. Λεύτερα, μετά παντρεύτηκαν. Από εδώ πήγανε στην Αυστραλία, πήγανε πάνω στον Ποταμό. ΑΛΕΞ.: Στο νούμερο ένα (1) δηλαδή μένανε η πρώτη οικογένεια, η πρώτη οικογένεια των Κορωναίων, έτσι; ΠΡΙΝ.: Ναι, και η πεθερά μου, και η πεθερά μου έμενε εδώ. Της πεθεράς μου ο πατέρας, το θυμάμαι. ΜΙΧΑΛΑΚΑΚΗΣ: Η οποία ήταν Κορωναίου, το γένος Κορωναίου. ΠΡΙΝ.: Ή Μπέλου. ΑΛΕΞ.: Δηλαδή το όνομα του αυτουνού που είχε τα παιδιά τα πολλά; ΜΙΧΑΛ: Κορωναίος ή Μπέλος. ΑΛΕΞ.:Το μικρό του; ΠΡΙΝ.: Μπελοκωσταντής, Κωσταντή τον λέγανε. ΑΛΕΞ.: Και είχε, ποσά παιδιά είπαμε; ΠΡΙΝ.: Αυτός είχε πέντε κοπέλες και τέσσερα αγόρια. ΑΛΕΞ.: Και μένανε όλα μέσα εκεί; ΠΡΙΝ.: Όλα! ΑΛΕΞ.: Δηλαδή πέντε, εννιά, έντεκα. ΠΡΙΝ.: Και δύο, έντεκα. Χάμω, χάμω, στρωματσάδα. ΑΛΕΞ.: Και είχε τζάκι δηλαδή (;) και ένα τζάκι μέσα; ΠΡΙΝ.: Χάμω, χάμω με άχυρα. ΑΛΕΞ.: Βλέπω ότι [έχει] ένα τζάκι στο νούμερο ένα (1). Ακριβώς. ΠΡΙΝ.: Ναι, μαγειρεύανε!

ΑΛΕΞ.: Τώρα, από κάτω εδώ έχει ένα φούρνο, ο οποίος σώζεται, ένας… Ο φούρνος αυτός ποιανού ήτανε; ΠΡΙΝ.: Δικός μου. ΑΛΕΞ.: Του Μιχάλη του Πρινέα ήτανε. ΠΡΙΝ.: Ναι διότι τώρα τον έχω εγώ. ΠΡΙΝ.: Ήταν του πεθερού μου. ΑΛΕΞ.: Ήταν του πεθερού σου πρώτα. Και όταν ήρθε ο Πρωτοψάλτης πού έμενε; ΠΡΙΝ.: Ο Πρωτοψάλτης έμενε από κάτω. Εκεί που μπήκαμε, που είναι το αυτοκίνητο δίπλα. ΑΛΕΞ.: Είναι στάβλος για πρόβατα αυτός το νούμερο άλφα (α). ΠΡΙΝ.: Ήτανε. Εκεί έμενε. ΑΛΕΞ.: Είναι το νούμερο άλφα (α). ΠΡΙΝ.: Μετά έμεινε εδώ, από πάνω, που έχει ελενίτ. ΑΛΕΞ.: Είναι το νούμερο τέσσερα (4). ΠΡΙΝ.: Ναι! ΑΛΕΞ.: Έχει τζάκι μέσα εκεί; ΠΡΙΝ.: Είχε, είχε. Το χάλασα εγώ. ΑΛΕΞ.: Γιατί δεν βλέπω καπνοδόχο. ΠΡΙΝ.: Το χάλασα, το χάλασα, δεν το ήθελα. Και μετά έκτισε πάνω εδώ ο πεθερός μου. ΑΛΕΞ.: Και μετά έκτισε το τρίτο, το νούμερο τρία (3). ΠΡΙΝ.: Τούτο εδώ και το 'χτισε και εγκαταστάθηκε (;) εδώ μέσα. ΑΛΕΞ.: Και ήρθατε εσείς και πήρατε την κόρη και μείνατε εκεί; ΠΡΙΝ.: Ναι, ναι! ΑΛΕΞ.: Το νούμερο δύο (2) εδώ. Είναι δίπλα το διώροφο. Υπάρχει και ένα άλλο σπίτι με τζάκι επίσης. Βλέπεις; ΠΡΙΝ.: Αυτό είναι Κορωναίου πάλι, Κορωναίου. ΑΛΕΞ.: Ποιανού ήτανε αυτό;

ΠΡΙΝ.: Είναι του, Σπύρο τον λέγανε, Σπύρο Κορωναίο ή Μπέλο, Σπύρο Κορωναίο ή Μπέλο. ΠΡΙΝ.: Ήτανε από τα αδέλφια… αδελφομεράσανε... ΑΛΕΞ.: Ήταν γιος του Κωνσταντή αυτός; ΠΡΙΝ.: Γιος του Κωσταντή ήταν αυτός, ο ΜπελόΣπυρος, Μπέλος. ΑΛΕΞ.: Α, και έμενε δίπλα εκεί; Δηλαδή εδώ τώρα, όπως είναι, έχουμε το διώροφο, την κατοικία (;) και έχουμε το δύο (2) του ΜπελόΣπυρου του ΜπελοΚωσταντή με τα παιδιά; Έχουμε το τρία (3), το δικό σας, που ήταν ο πεθερός σας. ΠΡΙΝ.: Και από πίσω έχουμε και δύο χαλάσματα του ΜπελόΚωστα. ΑΛΕΞ.: Ναι, είπαμε ότι είναι το διώροφο. ΠΡΙΝ.: Ναι, όλα. Δίπλα κάτι άλλα, κάτι άλλα, βρυκολιές ήταν. Έχουν πέσει. ΑΛΕΞ.: Ναι, αυτά είναι στάβλοι, δεν είναι σπίτια. Και το άλλο το τέσσερα (4) που ήτανε του...

ΠΡΙΝ.: Και λανό [ληνό] και λανό και λανό είχε. ΑΛΕΞ.: Και εκεί λανό, ε; ΠΡΙΝ.: Θέλεις να σε πάω τώρα να δεις; ΑΛΕΞ.: Στο ένα (1) μέσα; ΠΡΙΝ.: Από πίσω, στο βοριά, στο βοριά μεριά έχει και λανό.

ΑΛΕΞ.: Θα τον δούμε. Και στο νούμερο τέσσερα (4) που το χαλάσατε το τζάκι έμεινε πάλι [ο πεθερός]; Εσείς μείνατε εκεί; ΠΡΙΝ.: Όχι! ΑΛΕΞ.: Ο πεθερός σας; ΠΡΙΝ.: Ο πεθερός μου, ο πεθερός μου, ο πεθερός μου. ΑΛΕΞ.: Δηλαδή έμεινε, είχε το σπίτι το καινούργιο το μακρόστενο. ΠΡΙΝ.: Το κάτω, το κάτω, το τρίτο αυτό που είναι το αμάξι δίπλα. ΑΛΕΞ.: Α, πρώτα είχε το τέσσερα (4). Αυτό το κάνατε, το κάτω, κάτω. Το κάνατε για τα πρόβατα. ΠΡΙΝ.: Το 'βαλα πρόβατα, το χάλασα μετά για να έρχεται το αυτοκίνητο εκεί να παίρνει... ΑΛΕΞ.:

Το κάνατε για τα πρόβατα και αυτό με τη λαμαρίνα ποιος το είχε; ΠΡΙΝ.: Ο πεθερός μου. ΑΛΕΞ.: Και αυτό; ΠΡΙΝ.: Έμενε εκεί. Μετά το έκανε αυτό [εννοεί το νούμερο τρία]. ΑΛΕΞ.: Χάλασε το κάτω, το 'κανε στάβλο, το 'κανε στάβλο και μετά πήγε στο τέσσερα (4). ΠΡΙΝ.: Έμενε ο πεθερός μου από κάτω, εκεί έγινε γαμπρός. Στο κάτω, στο κάτω και μετά ήρθε στο άλλο από πάνω ο πεθερός μου και έμενε γαμπρός και μετά έκανε τούτο εδώ. Έκανε φαμίλια και δεν τον έπαιρνε. ΑΛΕΞ.: Ο πεθερός δηλαδή έχει αλλάξει. Πρώτα έμενε στο άλφα (α), μετά στο τέσσερα(4) και μετά στο τρία (3). ΠΡΙΝ.: Ναι! ΑΛΕΞ.: Πόσα άτομα ήταν όλα μαζί; ΠΡΙΝ.: Του πεθερού μου; ΑΛΕΞ.: Ναι, ναι! ΠΡΙΝ.: Πέντε και δύο το αντρόγυνο επτά.

ΑΛΕΞ.: Δηλαδή εδώ έχουμε… ΠΡΙΝ.: Ήταν πολλά αλλά πέθαναν. ΑΛΕΞ.: Κάποια στιγμή μέναν όλοι μαζί; Θυμάστε εσείς, που ήσαστε μικρός να μένανε όλοι μαζί; Τα παιδιά να κοιμούνται; ΠΡΙΝ.: Όλοι μαζί μέναν. Όλοι, όλοι μαζί μέναν. ΑΛΕΞ.: Μένανε δηλαδή και στο παλιό το διώροφο; ΠΡΙΝ.: Μένανε! Και ένα ζαβό, ένα ζαβό, μένανε από τον Κορωναίο, ανύπαντρο, ανάπηρο. Έμενε εδώ πίσω και μάζευε ελιές. Τον Κοσμά. ΜπελοΚοσμά τον λέγανε, Μπελοκοσμά. Να, τον ήξερε ο Μπάμπης [Μιχαλακάκης]… ΑΛΕΞ.: Δηλαδή ο Σπύρος αυτός ήταν γιος του Κωνσταντή του Κορωναίου και κράτησε μόνο το αγόρι. Τα άλλα αγόρια φύγαν. ΠΡΙΝ.: Τα άλλα αγόρια φύγαν στην Αυστραλία, ο ΜπέλοΠαναγιώτης, ο ΜπελοΚώστας, ο Μπελο... ΑΛΕΞ.: Ο ΜπελοΚώστας έμεινε εδώ είπαμε. ΠΡΙΝ.: Τα άλλα αγόρια φύγανε. Φύγανε. Τέσσερα ήταν. Ο Σπύρος έμεινε εδώ και πέθανε εδώ. ΑΛΕΞ.: Ο Σπύρος έμεινε… και παντρεύτηκε. Από πού έχει πάρει αυτός; ΠΡΙΝ.: Είχε πάρει γυναίκα από τα Αλοϊζιάνικα, Αλοϊζιάνικα. ΑΛΕΞ.: Και τη θυμάστε αυτή; Μέναν μαζί με εσάς; ΠΡΙΝ.: Ήταν αυτή πολύ γρινιάρα. Μαζί μένανε. Δεν τα πήγαιναν καλά. ΑΛΕΞ.: Επομένως. Θέλω να ρωτήσω αυτός ο Κωνσταντής που είχε τα πολλά παιδιά, τα εννιά παιδιά κράτησε το γιο τον Σπύρο κοντά του, ο γιος του ήταν ο Σπύρος; ΠΡΙΝ.: Ναι, αλλά παντρεύτηκε ο γιος του και έμεινε εδώ. Αυτός πέθανε. ΑΛΕΞ.: Και ο πεθερός σου πήρε την κόρη του Κωνσταντή; ΠΡΙΝ.: Όχι, ο πεθερός μου, ο πεθερός μου πήρε άλλη Κορωναίου, ΜπελοΠαναγιώτη. Παναγιώτης λεγόταν του πεθερού μου ο πεθερός. ΑΛΕΞ.: Α, α! ΠΡΙΝ.: Μπέλου ή Κορωναίου. ΑΛΕΞ.: Ο Παναγιώτης ήταν αδελφός με τον Σπύρο, αυτός; ΠΡΙΝ.: Ξαδέλφια, ξαδέλφια με τον Κωσταντή, πρώτα ξαδέλφια. ΑΛΕΞ.: Και πώς βρεθήκανε αυτοί εδώ; ΠΡΙΝ.: Γιατί εβρήκανε χωράφια και ήταν όλα Κορωνέικα. Ένα χιλιόμετρο γύρω γύρω είναι όλα Μπελιάνικα, Κορωνέικα. ΑΛΕΞ.: Και μέναν εδώ αυτοί; ΠΡΙΝ.: Εδώ, εδώ ο ΜπελοΠαναγιώτης, ο πεθερός του…; Εκεί [κάτω] έμενε ο πεθερός

του και εκεί έγινε γαμπρός ο πεθερός μου και μετά ήρθε πάνω. ΑΛΕΞ.: Δηλαδή ήταν ξαδέλφια; ΠΡΙΝ.: Ναι! ΑΛΕΞ.: Πρώτα; ΠΡΙΝ.: Ναι! ΑΛΕΞ.: Δηλαδή ήταν πρώτα ο ΜπελοΚωνσταντής ο παλιός.[Ο πατέρας του] Είχε κάποιο αδελφό που ήτανε τα παιδιά του ο Παναγιώτης να πούμε. Τον πατέρα του Παναγιώτη πώς τον λέγανε; ΠΡΙΝ.: Τον λέγανε τον πατέρα, τον λέγανε Γιάννη, Γιάννη τον λέγανε. ΑΛΕΞ.: Τον πεθερό του πεθερού σας, τον λέγανε Γιάννη; ΠΡΙΝ.: Παναγιώτη λέγανε του πεθερού μου τον πεθερό, τον πατέρα του πεθερού του τον λέγανε Γιάννη. ΑΛΕΞ.: Του πεθερού σας τον πατέρα… Τον μπέρδεψα πάλι… ΠΡΙΝ.: Ο [Πρωτοψάλτης] έκανε αγόρι και έβγαλε του πατέρα του το όνομα Μιχάλη. Καταλάβες; Και το κορίτσι το 'βγαλε το όνομα της πεθεράς του, τη λέγανε Σταυρούλα. Σταυρούλα, την πεθερά του. ΜΙΧΑΛΑΚ.: Εδώ αλωνίζαν. ΑΛΕΞ.: Εδώ που στρίβει πάνω είναι το αλώνι, έτσι ωραία. ΠΡΙΝ.: Αυτό το χάλασα, είναι έτσι. ΑΛΕΞ.: Και τι βάζαν, στάρια, κριθάρια; ΠΡΙΝ.: Κριθάρι και τ'αλωνίζανε με τα βόιδα. ΑΛΕΞ.: Μέχρι πότε ήταν το αλώνι αυτό εκεί; ΠΡΙΝ.: Πριν δέκα χρόνια. ΑΛΕΞ.: Κάνατε ακόμα στάρια εδώ; ΠΡΙΝ.: Αμέ; ΑΛΕΞ.: Πού τα φυτεύατε εδώ στην περιοχή; Γύρω; ΠΡΙΝ.: Με βόιδα. ΑΛΕΞ.: Κάτω από τις ελιές. ΠΡΙΝ.: Όχι πέρα από τις ελιές. Δεν έχει ελιές. ΑΛΕΞ.: Αυτές τις ελιές, ποιοι τις είχανε βάλει;. Τις είχατε φυτέψει εσείς; ΠΡΙΝ.: Όχι αυτές, άλλες εδώ. ΑΛΕΞ.: Είναι αμυγδαλιές αυτές εδώ. ΠΡΙΝ.: Μπελιάνικες. ΑΛΕΞ.: Ποιων Μπελιάνων είναι αυτές; ΠΡΙΝ.: Του Κώστα, όχι του Κώστα. ΑΛΕΞ.: Όχι του Κωνσταντή που είναι πάνω; ΠΡΙΝ.: Του Κωσταντή, ναι, ναι, Μπελιάνικες. ΑΛΕΞ.: Ελιές φυτέψατε και εσείς, ελιές καθόλου; ΠΡΙΝ.: Ναι αυτές που ήταν από μέσα, που είναι το αλώνι, που χαλάσαμε. ΑΛΕΞ.: Ναι από πάνω που είναι χαλασμένο. ΠΡΙΝ.: Και αλωνίζαμε με βόιδα, ξέρεις και με γαϊδούρια, καβάλα. ΑΛΕΞ.: Και πώς το λέγατε αυτό που τρίβει τα στάρια, τα στάχυα; Πώς το λέτε αυτό που γυρίζει που αναβαίνετε πάνω; ΠΡΙΝ.: Αυτό είναι τα βόιδα, γαϊδούρι, μουλάρι. ΑΛΕΞ.: Όχι το ζώο. Δεν βάζατε ένα ξύλο πλατύ που ανεβαίνατε; ΠΡΙΝ.: Δεν βάναμε, δεν βάναμε εμείς. Βάναμε τα βόιδα. Μετά που δεν είχανε βόιδα βάνανε. ΑΛΕΞ.: Αυτό εδώ πέρα είναι ο αριθμός άλφα (α). Ήτανε σπίτι αυτό; Τι ήταν; ΠΡΙΝ.: Βρουκολιά, βρουκολιά, Βάνανε τα ζώα. Κι εδώ το σπίτι ήτανε εδώ, πέρα. Το σπίτι ήταν εδώ και πέρα. Δύο δωμάτια. ΑΛΕΞ.: Είναι όμως μικρό αυτό για βόδια. Ήταν για πρόβατα και γίδια; ΠΡΙΝ.: Για πρόβατα, για πρόβατα και γίδια, γίδια. ΑΛΕΞ.: Ποιανού ήταν αυτό εδώ, γιατί ήτανε χωριστό από τα άλλα, ποιανού ήταν αυτό; Ποιος το 'χε αυτό; ΠΡΙΝ.: Αυτό ήτανε του Παναγιώτη, του πεθερού, του πεθερού [μου]. Αυτός τα είχε όλα εδώ. Τα πολλά χαλάσματα, τα είχε όλα… ο πεθερός μου, τα είχε ο πεθερός του. ΑΛΕΞ.: Έβαζε πρόβατα, γίδια

ο Παναγιώτης; ΠΡΙΝ.: Ναι! ΑΛΕΞ.: Ο Πρωτοψάλτης δηλαδή, ε; ΠΡΙΝ.: Εκεί έκανε ο Πρωτοψάλτης. Κι εδώ βρουκολιά ήτανε. Κι εκεί από κάτω βρουκολιές. Είχε τα ζώα ο πεθερός του ο Παναγιώτης ο Μπέλος. ΑΛΕΞ.: Ναι, ναι! Μπέλος, παρατσούκλι, Πρωτοψάλτης ήταν αυτός όμως; ΠΡΙΝ.: Ναι, όχι! Ο άλλος λεγόταν Κορωναίος Μπέλος. Κορωναίος ο πεθερός του. Ο πεθερός μου λεγόταν Πρωτοψάλτης. ΑΛΕΞ.: Αυτουνού ήτανε; Ποιανού; ΠΡΙΝ.: Του Παναγιώτη του Κορωναίου του Μπέλου. ΑΛΕΞ.: Κι εδώ ήρθε γαμπρός, έγινε γαμπρός εδώ; ΠΡΙΝ.: Εδώ, εδώ, ο πεθερός μου και μετά δεν τον έπαιρνε, γιατί έκανε ένα παιδί και πήγε πάνω στο άλλο. ΑΛΕΞ.: Σ' αυτό εδώ το σπίτι που είναι αριθμός τέσσερα (4), εδώ δίπλα. Μια στιγμή να γράψω[σχεδιάσω]. ΠΡΙΝ.: Ναι, ναι και μετά πήγε σ' εκείνο (αριθμός 3). ΑΛΕΞ.: Φαίνονται οι τοίχοι εδώ. Είναι βλέπω με ασβέστη [αριστερά από το στάβλο α]. ΠΡΙΝ.: Ναι, ναι! Και πήγαινε ακόμα πέρα, εδώ. Ε και πήγαινε έως εδώ, εδώ. Κι εδώ είχε ένα δρόμο και μπαίναν μέσα. Έως εδώ πήγαινε, εδώ. Το χάλασε εδώ, το χάλασε και πήγ' εκεί κάτω που είναι τ' αυτοκίνητο. ΑΛΕΞ.: Ναι, κατάλαβα. ΠΡΙΝ.: Ναι εδώ χώμα και γκωνάρια, ξύλα. ΑΛΕΞ.: Χώμα και... ΠΡΙΝ.: Και τούτο εδώ με ξύλα. Εγώ το χάλασα και ο Λεονταρίτης [;] ΑΛΕΞ.: Αυτό εδώ τι είναι; Είναι ο αριθμός βήτα (β). ΠΡΙΝ.: Βρουκολιά, βρουκολιά, τα βόιδα, και γιδοπρόβατα αλλά εγώ... ΑΛΕΞ.: Για τα βόδια, αλλά είναι μεγάλο αυτό και είναι σκεπασμένο το μισό και το μισό για να βγαίνουν έξω. ΠΡΙΝ.: Μάντρα, μάντρα αλλά είχε δύο πόρτες. Τη μια την έκλεισα. Για να βγαίνουν τα ζώα δύο πόρτες. Κι εδώ δύο πόρτες είχε, αλλά την έκλεισα εγώ τη μια. Είχε πέσει και το έκτισα πάλι για την ευκολία μου. Κατάλαβες; Εδώ που λες είχε έρθει ο πεθερός μου. ΑΛΕΞ.: Αυτό το νούμερο τέσσερα (4) ο πεθερός λεγόταν, είπαμε; ΠΡΙΝ.: Πρωτοψάλτης. ΑΛΕΞ.: Το μικρό του; ΠΡΙΝ.: Εμμανουήλ. ΑΛΕΞ.: Εμμανουήλ Πρωτοψάλτης, ναι, και το τζάκι το χαλάσατε εσείς; ΠΡΙΝ.: Το τζάκι το χάλασα εγώ. Θέλεις να το δεις; ΑΛΕΞ.: Άνοιξέ το, να δω. ΠΡΙΝ.: Το χάλασα. ΑΛΕΞ.: Ήτανε τζάκι εδώ και έμενε, είπαμε ο... ΠΡΙΝ.: Ο πεθερός μου Εμμανουήλ Μιχαήλ Πρωτοψάλτης από τα Μητάτα. ΑΛΕΞ.: Έμενε πρώτα κάτω και μετά ήρθε εδώ. ΠΡΙΝ.: Και μετά πήγε στο άλλο... ΑΛΕΞ.: Και μετά πήγε στο μεγάλο πάνω. Και αυτή είναι δεξαμενή δίπλα εδώ; Δεξιά; ΠΡΙΝ.: Βεβαίως, βεβαίως. Έπαιρνε νερό από εκεί. ΑΛΕΞ.: Και ανέβαινε από, φεύγει το λούκι από εκεί και έρχεται το νερό κάτω και πέφτει μέσα. Και το νερό αυτό τι το κάνατε εκεί; ΠΡΙΝ.: Ναι, ναι, το πίνουμε, μαγειρεύουμε. ΑΛΕΞ.: Ναι, μπορεί από πάνω απ' τα κεραμίδια με το χώμα; ΠΡΙΝ.: Τα πρώτα νερά δεν τα βάνουμε μέσα. Όταν βρέχει πολύ, μετά τα βάνουμε. Να ξεπλυθούνε, κατάλαβες; ΑΛΕΞ.: Ναι, είναι εντάξει από εδώ. Λοιπόν, πάμε εδώ αριστερά,

εδώ. Θα μου πείτε. Ελάτε εδώ (ακούγεται σφύριγμα). Εδώ μπροστά τι είναι αυτό; ΠΡΙΝ.: Χοιρινό, χοιρινό, μεγαλώναμε. ΑΛΕΞ.: Αριθμός γάμμα (γ), και βάλατε κοτέτσι μετά; ΠΡΙΝ.: Και μετά κάναμε κοτέτσι. ΑΛΕΞ.: Τίνος ήταν αυτό; Ιδιοκτησία; ΠΡΙΝ.: Του πεθερού μου. ΑΛΕΞ.: Του Μανώλη του Πρωτοψάλτη του Μιχάλη. ΠΡΙΝ.: Του Μιχάλη. ΑΛΕΞ.: Και από κάτω είχε στάβλο; ΠΡΙΝ.: Στάβλο για τα βόιδα. ΑΛΕΞ.: Αυτό το νούμερο τρία (3) το έφτιαξε ποιος; ΠΡΙΝ.: Ο πεθερός μου. Και από πάνω έβανε ταές [ζωοτροφές], σανά και άχυρα, ξέρεις, αποθήκη. ΑΛΕΞ.: Αποθήκη του Εμμανουήλ Πρωτοψάλτη. Εσείς ήσαστε εδώ δηλαδή. ΜΙΧΑΛΑΚ. Ο Μανώλης ο Πρωτοψάλτης είχε πάρει κόρη του Κορωναίου. ΑΛΕΞ.: Ναι, ναι, του Παναγιώτη είπαμε, ε; Και μείνατε κι εσείς εδώ, μείνατε καθόλου; ΠΡΙΝ.: Αυτό ήταν το σπίτι δύο δωμάτια και 'δώ έμενα δεκαπέντε χρόνια, έμενα. Συνέχεια εδώ, συνέχεια, μετά πήγα Ποταμό. ΑΛΕΞ.: Για να πάμε εδώ. Επομένως κατοικείτο αυτό. Είδατε συνέχεια έμενε δεκαπέντε χρόνια εδώ. ΜΙΧΑΛΑΚ: Και τώρα μένει δύο μήνες το χρόνο. Έμενε. ΠΡΙΝ.: Μόνιμος εδώ. ΑΛΕΞ.: Μόνιμα. Μετά πήγε στον Ποταμό. Πότε πήγατε στον Ποταμό; ΠΡΙΝ.: Μετά πήγε το παιδί σχολείο. ΑΛΕΞ.: Πότε, [ποια] χρονολογία πήγατε στον Ποταμό; ΜΙΧΑΛΑΚ.: Πήγαινε πίσω, πήγαινε πίσω σαράντα χρόνια. ΠΡΙΝ.: Πενήντα χρόνια παντρεμένος εδώ. Τριάντα χρόνια έμεινα εδώ. ΑΛΕΞ.: Τριάντα χρόνια μείνατε εδώ; ΠΡΙΝ.: Με τα βόιδα. Έκανα τέσσερα χοιρινά, έκανα μοσχάρια, έκανα κότες, έκανα γουρούνια. ΜΙΧΑΛΑΚ.: Μέχρι το 1975, η βάση ήταν εδώ χάμω και ερχότανε στον Ποταμό, για να ψωνίσει, να πουλήσει. ΑΛΕΞ.: Ναι, κατάλαβα. Αυτό έχει τρία δωμάτια μέσα έτσι; ΠΡΙΝ.: Δύο. ΑΛΕΞ.: Ένα είναι η αποθήκη, ο λανός [ληνός], το δωμάτιο [όπου μένατε] και εσείς με τη γιαγιά Παναγιωτίτσα και την κόρη; ΠΡΙΝ.: Εδώ, ναι. ΑΛΕΞ.: Πήγε η κόρη σας καθόλου σχολείο; ΠΡΙΝ.: Πήγε, αλλά δεν τα 'παιρνε τα γράμματα. Ίσαμε την τρίτη πήγε. ΑΛΕΞ.: Εδώ έμενε ο πεθερός σας ο Μανώλης είπαμε κι εσείς με τη γριά. ΠΡΙΝ.: Κι εγώ με τη γριά. ΑΛΕΞ.: Άλλα παιδιά, τα παιδιά… ΠΡΙΝ.: Είχαν φύγει… ΑΛΕΞ.: Αυστραλία, αγόρια. ΠΡΙΝ.: Όλα Αυστραλία, ένα αγόρι. ΑΛΕΞ.: Το αγόρι πού πήγε; ΠΡΙΝ.: Αυστραλία. Δεκαοκτώ χρονώ έφυγε κι η κοπέλα μια εδώ κι οι τρεις φύγανε. ΑΛΕΞ.: Να μη την πάρουνε και η Παναγιωτίτσα σκατοψυχάει, σκατοψυχάει. Λοιπόν, για ελάτε πάνω να δούμε. Φεύγουμε από τον αριθμό τρία (3) του Μανώλη του Πρωτοψάλτη, γαμπρού, του Μιχάλη του… ΠΡΙΝ.: Ναι πάμε να δεις! ΑΛΕΞ.: Αυτός είναι ο φούρνος του… ΠΡΙΝ.: Του πεθερού μου, ο πεθερός μου τον έκανε. ΑΛΕΞ.: Του Μανώλη του Πρωτοψάλτη. Μετά τον πήρατε[;] δικό σας. ΠΡΙΝ.: Εγώ, δικό μου. Αυτός ήταν στάβλος, έβανα ζώα μέσα. ΑΛΕΞ.: Ναι, είναι στάβλος δίπλα, ναι είναι ο

αριθμός δέλτα (δ). Αυτό είναι μεγάλο, είναι για βόδια. Άφησε, δεν πειράζει. ΠΡΙΝ.: Μουλάρι και γαϊδούρι και βόδια. Και βόδια μέσα και βόδια. ΑΛΕΞ.: Α, ήταν μεγάλα ζώα. Ναι, ωραία. ΠΡΙΝ.: Είμαι σκληρό καρύδι εγώ που βλέπεις. ΑΛΕΞ.: Και αυτά χωράγανε όλα μέσα εδώ. Και κάτω βάζατε και στο υπόγειο. ΠΡΙΝ.: Άλλα εδώ, αλλά εκεί. ΑΛΕΞ.: Και στο άλλο από κάτω, νούμερο τρία (3). ΠΡΙΝ.: Και στην άλλη βρυοκολιά. Ναι, αλλά βάζανε (;) και σε ξένες βρυοκολιές. ΑΛΕΞ.: Και σε ξένες και πώς γινόταν αυτό; Συγγενείς ήτανε; ΠΡΙΝ.: Τα 'χα 'γώ εδώ. Εσύ έλειπες, ήσουνα στην Αυστραλία. Τάχα' γω εδώ. Είναι ελιές και έχω φυτέψει. Είναι πενήντα χρονώ αυτές εκεί. ΑΛΕΞ.: Αριστερά από το νούμερο… αυτό το φούρνο, το αμπέλι, εσείς το βάλατε; ΠΡΙΝ.: Ναι, για φαΐ, για φαΐ. Κι αυτά είναι του δάσκαλου του ανιψιού μου. Αδερφομεράσανε από εδώ και κάτω. ΑΛΕΞ.: Του Μπαβέα είναι;. Έχει συγγένεια με τον Χαράλαμπο εδώ; ΠΡΙΝ.: Του Μπαβέα. Η μάνα του και η γυναίκα μου αδελφάδες. ΑΛΕΞ.: Σύγγαμπροι, μπατζανάκηδες. ΠΡΙΝ.: Μπατζανάκια, ήταν ο πατέρας του. Πέθανε ο πατέρας του. Αυτά είναι ανίψια μου. ΑΛΕΞ.: Κατάλαβα, κατάλαβα, μπατζανάκια… Αλλά ήταν ανίψια από γυναίκες, όχι δικά σας ανίψια αίματος. Για ελάτε εδώ να δούμε. ΠΡΙΝ.: Από τη γυναίκα. 'Οχι, αλλά πάντως ανίψια, μπάρμπα με λένε. ΑΛΕΞ.: Ναι, σωστά. Ναι, εδώ μέσα είναι το διώροφο αυτό [αριθμός 1]. Αυτό έχει γκρεμιστεί και είχε εδώ τζάκι μέσα. ΠΡΙΝ.: Πρόσεχε, θα λερωθείς. Εδώ είχε… και βγαίνανε πάνω εκεί. ΑΛΕΞ.: Δεν πειράζει, δεν υπάρχει κίνδυνος. Για να μου πείτε, αυτό εδώ είχε μόνο τζάκι. Είναι το νούμερο ένα (1). ΠΡΙΝ.: Κι εδώ βλέπεις τα ξύλα, είχε πάτωμα. ΑΛΕΞ.: Ναι, διώροφο. Ναι, αλλά ποιοι μένανε μέσα σ' αυτό; ΠΡΙΝ.: Εδώ μένανε οι Κορωναίηδες. ΑΛΕΞ.: Πόσους Κορωναίους είχε; Κωνσταντής; ΠΡΙΝ.: Ο ΜπελοΚωσταντής, ο ΜπελοΚωσταντής ή Κορωναίος. ΑΛΕΞ.: Αυτός που έκανε τα εννιά παιδιά. Μέναν όλοι εδώ, έτσι, στα δύο δωμάτια; ΠΡΙΝ.: Απάνω-κάτω. Και πάνω. ΑΛΕΞ.: Είναι τέσσερα δωμάτια δηλαδή. Δύο πάνω και δύο κάτω. ΠΡΙΝ.: Ναι, και τότες δεν είχε φως. Με λυχνάρι. ΑΛΕΞ.: Τους προλάβατε κάποιους εσείς; Είναι το νούμερο ένα (1). ΠΡΙΝ.: Όχι, δεν τους πρόλαβα. Πρόλαβα τα παιδιά τους, τα παιδιά τους. ΑΛΕΞ.: Ποιο παιδί προλάβατε; ΠΡΙΝ.: Τον ΜπελόΣπυρο, τον ΜπελοΠαναγιώτη, την Σταυρούλα. ΑΛΕΞ.: Ποιος έμενε σ' αυτό το σπίτι; ΠΡΙΝ.: Κανένας, τα είχα εγώ. Έμεναν τα παιδιά. Και τελευταίος που ήρθα εδώ, είχανε αδερφό, ήταν ανάπηρος. ΑΛΕΞ.: Τα παιδιά τα πολλά, τα εννιά. ΠΡΙΝ.: Τα εννιά. Του αφήσανε τούτο 'δώ το σπίτι, του αφήσανε τούτο 'δώ το σπίτι, την περιουσία. Και τα δίνουν στα αγόρια, όχι στις κοπέλες. Οι κοπέλες είχανε ξοφλήσει [προικιστεί]. Τα δίνανε στα αγόρια και πήρανε. Κι αυτός πέθανε, εβδομήντα πέντε χρονώ

πέθανε. ΑΛΕΞ.: Γέρος ανύπαντρος, ας πούμε, έμενε μέσα 'δώ. ΠΡΙΝ.: Ανύπαντρος, ήτανε παλαβός, δεν είχε [μυαλό] κι έσκουζε όλη μέρα. ΑΛΕΞ.: Δεν είχε παντρευτεί. Για να πάμε εδώ τώρα. Αυτά εδώ τώρα γκρεμισμένα που είναι δίπλα. ΠΡΙΝ.: Ποια; ΑΛΕΞ.: Αυτά εδώ, εδώ τα γκρεμισμένα. ΠΡΙΝ.: Του ΜπελόΣπυρου, του ΜπελόΣπυρου. ΑΛΕΞ.: Είναι γιος του Κωνσταντή και αυτός. ΠΡΙΝ.: Του Κωσταντή γιος κι αυτός του ΜπελοΚωσταντή. ΑΛΕΞ.: Έχει τζάκι από μέσα εδώ. ΠΡΙΝ.: Ναι, μένανε, μένανε. Τα 'φτασα εγώ. ΑΛΕΞ.: Είναι το νούμερο δύο (2). ΠΡΙΝ.: Έμενε ο γιος του Μπελόσπυρου με μια φιότσα [βαφτιστήρα] του εδώ πέρα. Χρόνια τώρα. ΑΛΕΞ.: Έμενε δίπλα ο Μπελόσπυρος και ο γιος του εδώ. Πώς λεγόταν ο γιος του ΜπελόΣπυρου. ΠΡΙΝ.: Γιάννης, Γιάννης ή Κορωναίος κι αυτός. Μέσα 'κεί ήταν ο φούρνος του και χάλασε. ΑΛΕΞ.: Αυτός είναι γκρεμισμένος. Μια στιγμή εδώ ήταν ο Μπελόσπυρος και ο ΜπελόΓιαννης. ΠΡΙΝ.: Ο ΜπελόΓιαννης τα πήρε τελευταία, ο γιος του, ο γιος του. ΑΛΕΞ.: Του ΜπελόΣπυρου. ΠΡΙΝ.: Είχε δύο αδέρφια και πήγαν Αυστραλία. ΑΛΕΞ.: Ο ΜπελόΣπυρος πόσα παιδιά είχε; ΠΡΙΝ.: Τρία. Δύο αγόρια και μια κοπέλα. Του πέθαναν τα δύο, του έμεινε αυτό. ΑΛΕΞ.: Όχι, θέλω να πω τ' αγόρι, ο Γιάννης έμενε μόνο εδώ μόνο εδώ, ένας; Ο μικρότερος ήταν αυτός; ΠΡΙΝ.: Και στραβώθηκε και τα 'γραψε της φιότσας. Τα 'γραψε ο πατέρας του όλα αυτουνού, τα χωράφια εδώ και το σπίτι στον Ποταμό και τα πούλησε. ΑΛΕΞ.: Στη φιότσα ποιος τα 'γραψε. ΠΡΙΝ.: Ο Γιάννης τα 'γραψε. Είχε στραβωθεί, είχε στραβωθεί. ΑΛΕΞ.: Πού πήγε ο γιος του Σπύρου αυτός [;]. Ο άλλος γιος πού πήγε; ΠΡΙΝ.. Στην Αυστραλία και πέθανε. ΑΛΕΞ.: Μεγάλος ήτανε; ΠΡΙΝ.: Ο πιο μεγάλος. ΑΛΕΞ.: Και έμεινε ο Γιάννης εδώ και την κόρη, την κόρη; ΠΡΙΝ.: Η κόρη πέθανε λεύτερη στην Αυστραλία. ΑΛΕΞ.: Κι αυτή! Εδώ είναι νούμερο γάμμα (γ). ΠΡΙΝ.: Εδώ είναι του Μηνά, εδώ είναι του Μηνά, το πήρε μερίδιο. Του ΜπελοΚώστα ήταν αυτός, του, πώς τον λένε, του Κώστα. Αυτός που είναι δίπλα ο Μπέλος. Αλλά το πήρε μερίδιο. Όλα τ'αδέρφια πήρανε. ΑΛΕΞ.: Αυτό σπίτι ήτανε; Στάβλο βλέπω εδώ. ΠΡΙΝ.: Σπίτι ήτανε, στάβλος ήτανε, μένανε κιόλας. Αλλά έχει 'δω πίσω. ΑΛΕΞ.: Δεν είναι το γάμμα (γ); Είναι λάθος αυτό; Για περιμένετε, για πείτε. Αυτό, ποιος το είχε πάρει αυτό; Το γάμμα-βήτα (γ-β); ΠΡΙΝ.: Ποιος το είχε πάρει; Κορωναίος, ο γιος ο ΜπελοΜηνάς. Μηνά τον λέγανε τον Κορωναίο. ΑΛΕΞ.: Τι συγγένεια είχε με τον Γιάννη και τον Σπύρο αυτός; ΠΡΙΝ.: Ξαδέρφια πρώτα! Ξαδέρφια,ξαδέρφια! ΑΛΕΞ.: Πρώτα ξαδέρφια. ΠΡΙΝ.: Και είχε και από κάτω. Τα μεράσανε. Αυτό ήτανε, τούτο, του Μπελοκοσμά που τα μεράσανε. Αυτός ο παλαβός τα είχε όλα πάνω, αυτός, ίσα πέρα. Από κάτω πάλι ήτανε του ΜπελοΚώστα. ΑΛΕΞ.: Να πούμε ότι το γάμμα (γ),

αυτό που βλέπετε γάμμα-βήτα (γ-β), είναι νούμερο πέντε (5), νούμερο πέντε. Και ήταν ο Μηνάς, ο ΜπελοΜηνάς. ΠΡΙΝ.: Ναι! ΑΛΕΞ.: Ο ΜπελοΜηνάς ο οποίος ήταν ξάδερφος του Γιάννη πρώτος; ΠΡΙΝ.: Του Γιάννη πρώτος. ΑΛΕΞ.: Πρώτος ή δεύτερος; ΠΡΙΝ.: Πρώτος, πρώτος, αφού ο πατέρας του ήταν αδέλφια. Να, αυτά εδώ, κι αυτά όλα του Κοσμά ήτανε! ΑΛΕΞ.: Ο οποίος μετά έγινε στάβλος. Τον κάνατε. Αυτό ήταν σπίτι; ΠΡΙΝ.: Εδώ οι κοπέλες. ΑΛΕΞ.: Ποιες κοπέλες μένανε εδώ; ΠΡΙΝ.: Αυτές του Μπελόκωστα, του ΜπελοΜηνά οι κόρες. ΑΛΕΞ.: Α, του ΜπελοΜηνά. ΠΡΙΝ.: Να εδώ είχε λανό [ληνό], εδώ είχε λανό για τα σταφύλια. ΑΛΕΞ.: Αυτό είναι το ζήτα (ζ). ΠΡΙΝ.: Εδώ μένανε, είχε κρεβάτι κι από 'κει μένανε, είχε κρεβάτι. Και μετά έκανε ένα άλλο. ΑΛΕΞ.: Δεν έχει τζάκι όμως εδώ; ΠΡΙΝ.: Όχι, και μετά έκανε ένα άλλο δικό του μέσα. Μετά έκανε τζάκι από 'κεί ήταν. Το χάλασα εγώ. Δίπλα, δίπλα είχε τζάκι στη μέσα μεριά. Το χάλασα εγώ. Τα ερμάρια, βλέπεις; Τα ε(α)ρμάρια, βάζεις, το λάδι βάζεις... ΑΛΕΞ.: Εδώ μένανε, σ' αυτό που είχε το λανό,του Μηνά οι κόρες; Πόσες κόρες είχε; ΠΡΙΝ.: Ο Μηνάς είχε πέντε και τέσσερα. ΑΛΕΞ.: Κι αυτός τέσσερα; Πέντε κόρες και τέσσερα αγόρια, όπως και ο Κωνσταντής δηλαδή; ΠΡΙΝ.: Ναι, ναι! Πήγε να πιάσει το λαχείο του στόλου να κάνει, όπως ο πατέρας του. ΑΛΕΞ.: Και είχε τζάκι και το χάλασες, αυτό εδώ, ε; ΠΡΙΝ.: Εγώ τον έφτασα το γέρο αυτό, ακούς; Χρόνο και παιδί κάνανε. ΑΛΕΞ.: Δηλαδή ο πρώτος ήταν ο ΜπελοΚωνσταντής. ΠΡΙΝ.: Ο ΜπελοΜηνάς, από του ΜπελοΚωσταντή το σόι. ΑΛΕΞ.: Ναι, θέλω να πω ότι πρώτα στο διώροφο ήταν ο ΜπελοΚωνσταντής. Είχε τα πέντε παιδιά, τα εννιά παιδιά μάλλον, και αυτός έκανε τον Παναγιώτη,τον Σπύρο και ο Σπύρος έκανε τον Γιάννη. ΠΡΙΝ.: Τον Γιάννη αλλά είχε κι άλλους, είχε ΜπελόΣπυρο, είχε Παναγιώτη, και ΜπελοΠαναγιώτη, είχε ΜπελοΜηνά. ΑΛΕΞ.: Αυτός είναι ο Μηνάς. ΠΡΙΝ.: Είχε τέσσερα, τέσσερα είχε και τον Κοσμά που ήταν άρρωστος. ΑΛΕΞ.: Δηλαδή μέσα σ' αυτό τώρα είχε τζάκι και σ'αυτό, ε; ΠΡΙΝ.: Ναι, το χάλασα εγώ. ΑΛΕΞ.: Στο νούμερο πέντε (5) είχε τζάκι. Είναι αυτό που είπαμε πριν γάμμα, γάμμα- βήτα (γ-β), είναι το πέντε (5). Μένανε καμιά φορά μαζί οι αδερφοί παντρεμένοι; Σας είχα ρωτήσει. Συνυφάδες μαζί, να είναι σ' ένα σπίτι παλιά; ΠΡΙΝ.: Ποιοι αδερφοί, όχι, όχι. Εδώ όχι. Δεν μένανε. Παντρευόντανε και φεύγανε. Παντρευόντανε και φεύγανε, δεν μένανε. ΑΛΕΞ.: Για πάμε να δούμε αυτά. ΠΡΙΝ.: Ποια. ΑΛΕΞ.: Εδώ από πάνω. Ιστορία μεγάλη. ΠΡΙΝ.: Ιστορία. Από πίσω από εδώ είχε άλογα. Το έκανα εγώ για κουνέλια και γουρούνια. Εδώ δίπλα, από εδώ και πάνω είναι δικά μου. Αυτό. ΑΛΕΞ.: Αυτό το μικρό είναι το Στ΄. ΠΡΙΝ.: Εδώ είναι τα γουρούνια. Είχα τα κουνέλια με μάντρα εδώ και εκεί είχε το γουρούνι.

ΑΛΕΞ.: Αυτό ήταν κλεισμένο δηλαδή. Είχε μάντρα εδώ και το γουρούνι αριστερά, το νούμερο έψιλον (ε). ΠΡΙΝ.: Το σκέπασα, τι να κάνω. Αλλά έχω και άλλα χωράφια πέρα-πέρα βέβαια. Δεν σε ενδιαφέρει τα χωράφια. ΑΛΕΞ.: Ωραία! Όχι αυτά. Έτσι κι αλλιώς, δεν μπορώ να τα σημαδέψω. ΠΡΙΝ.: Είναι πολλά. Έχω πεντακόσια στρ. χωράφια… και καθαρά [καθαρισμένα]. ΑΛΕΞ.: Είσαστε καθεαυτού γεωργός! ΠΡΙΝ.: Κι έχω πουλήσει. ΑΛΕΞ.: Καθεαυτού γεωργός είσαστε! ΠΡΙΝ.: Εκεί κάτω το σπίτι το βλέπεις; Εκεί κάτω, άλλα δύο [χωράφια] από πίσω τα έχω πουλήσει εγώ. ΑΛΕΞ.: Αυτό εκεί κάτω ποιανού [είναι] η κατούνα αυτή; ΠΡΙΝ.: Ολλαντοί, Ολλαντοί. Ήρθαν από την Ολλαντία και το αγοράσαν και κτίσαν. ΑΛΕΞ.: Ολλανδοί αγοράσανε. Και αυτή ήταν του Μπαβέα μου είπε… Ήταν πάνω η κατούνα αριστερά; ΠΡΙΝ.: Α, είναι πίσω, εκεί πάνω. ΑΛΕΞ.: Του Μπαβέα δεν είναι τόσο μεγάλο, σαν αυτό εδώ. ΠΡΙΝ.: Είναι. Αυτό που βλέπεις εκεί πάνω έχει πολλά χαλάσματα αλλά είναι πουλημένο. Όλα είναι πουλημένα. Πουλάνε όλοι. Ο Μπαβέας δεν το 'χει τώρα, ο Μπάμπης [Μιχαλακάκης]. Η θεία του, μια θεία του, ο μπάρμπας του. ΑΛΕΞ.: Ναι. Αυτό τώρα, ποιοί τα δικαιούνται τα χαλάσματα, το διώροφο και αυτό εκεί πέρα με το λανό, αυτό το άλλο; ΠΡΙΝ.: Αυτά είναι αδερφομεράδια. ΑΛΕΞ.: Ποιανών; ΠΡΙΝ.: Το έχω εγώ, το έχει αυτός,το 'χει ο Κορωναίος. ΑΛΕΞ.: Εσείς από πού έχετε, αφού αυτά ήτανε… ΠΡΙΝ.: Εδώ…ΑΛΕΞ.: Ναι, αυτά είναι δικά σας, δεξιά όμως είναι του Μηνά. ΠΡΙΝ.: Του ΜπελόΣπυρου είναι, του Μηνά, είναι της Λουκίας. ΑΛΕΞ.: Ποια είναι η Λουκία; ΠΡΙΝ.: Η μάνα της ήταν του Κορωναίου. ΑΛΕΞ.: Επομένως, εδώ είναι Πρωτοψάλτηδες, ήτανε… ΠΡΙΝ.: Ο Πρωτοψάλτης έρχεται μετά. Όλα Μπελιάνοι ή Κορωναίηδες. ΑΛΕΞ.: Ε, ένας…. Κορωνέικα είναι και Πρινέικα τώρα. Από τη μια Πρινέικα με το γαμπρό και Κορωνέικα από τους άλλους. ΠΡΙΝ.: Γινήκανε τα χωράφια, ο δάσκαλος… ΑΛΕΞ.: Πρωτοψάλτη ήτανε μια κοπέλα. Τα σπίτια δεν είναι δικά σας εδώ δεξιά. Δηλαδή το νούμερο πέντε (5), το νούμερο δύο (2). Το νούμερο ένα (1) σε ποιον είναι τώρα; ΠΡΙΝ.: Τώρα είναι… Το πουλάνε [οι] κληρονόμοι. Τέσσερις νυφάδες είναι. Έχουν πεθάνει οι άντρες και το πουλάνε. Στην Αυστραλία, είναι μισοπουλημένα… ΑΛΕΞ.: Είναι Αυστραλία αυτοί; Εσείς έχετε δηλαδή τα κάτω και τα αριστερά. ΠΡΙΝ.: Εμένα είναι από 'δώ, φούρνο και κάτω. ΑΛΕΞ.: Το νούμερο τρία (3), το νούμερο τέσσερα (4), το νούμερο άλφα (α), το νούμερο βήτα (β) το νούμερο γάμμα (γ) το νούμερο δέλτα (δ), το νούμερο στ΄, το νούμερο έψιλον (ε), ενώ το ένα (1), τα δύο (2), το ζήτα (ζ), το πέντε (5) κι αυτά ανήκουν στους άλλους. ΠΡΙΝ.: Πέντε βάθος επί τέσσερα φάρδος. Αλλά ήτανε ένα άλλο ιδιοκτησία 15 ρίζες ελιές. Ήρθε, το γύρευε αυτή. Λέω πήγαινε βρες το. ΑΛΕΞ.:

Το πιο παλιό σπίτι πού ήταν εδώ τελικά; ΠΡΙΝ. Το διώροφο. ΑΛΕΞ.: Το διώροφο και μετά κτίσανε το κάτω. ΠΡΙΝ.: Εκείνο; Και τα δύο μαζί. Και μετά έγινε αυτό. Τούτο έγινε τελευταία. Τότες τελευταία από όλα. ΑΛΕΞ.: Το τέσσερα πιο μπροστά, κάτω με τη λαμαρίνα. ΠΡΙΝ.: Αυτό (δηλαδή) ξέρεις, πόσο είναι; Είναι 89 χρονώ. Όταν γεννήθηκε η γυναίκα, μου το πολεμάγανε. Και η γυναίκα μου… ΑΛΕΞ.: Του Μηνά και του Σπύρου πότε κτίστηκαν; ΠΡΙΝ.: Πολλά χρόνια, δεν θυμάμαι. ΑΛΕΞ.: Δεν ήταν μαζί με το ένα (1) το διώροφο; ΠΡΙΝ.: Όχι. ΠΡΙΝ.: Χώρισε ο γιος και πήγε εκεί. Η γυναίκα μου γεννήθηκε σ'αυτό [είναι το α) με δώμα με πηλό, δοκάρια, εκεί γεννήθηκε και τη βάλανε εκεί, όταν γεννήθηκε και είναι 89 χρονώ. ΑΛΕΞ.: Ο αδελφός του ΜπελοΚωνταντή ποιος ήτανε, πώς λεγότανε; ΠΡΙΝ.: Ο αδελφός του ΜπελοΚωνσταντή ήτανε… ο Μηνάς, ήτανε ο… ΑΛΕΞ.: Είναι τόσο μεγάλο το σπίτι που πρέπει να μένανε μαζί αυτοί, γιατί είναι τέσσερα δωμάτια. ΠΡΙΝ.: Ήτανε, μένανε ο Νίκος, Νίκος… ΑΛΕΞ.: Ο Μηνάς ήταν ο εγγονός, γι' αυτό ήταν ξαδέλφια με τον Γιάννη. Λέω μήπως ο Νίκος, μένανε με τον Κωνσταντή, γιατί ήταν τετραώροφο αυτό εκεί, όχι, διώροφο, τέσσερα δωμάτια, δύο πάνω, δύο κάτω. Είναι μεγάλο σπίτι. ΠΡΙΝ.: Η γυναίκα μου, που είναι πιο μεγάλη από μένανε, έλεγε ότι μέναν όλοι εκεί και οι κοπέλες οι δύο και μετά έμεινε ο Κοσμάς ο παλαβός και το πήρανε οι κληρονόμοι, ξαδέρφια. Ήταν οι κοπέλες οι δύο και τις πήραν και τις ξοφλήσανε τα αγόρια, τις ξοφλήσανε, τις προικίσαν, ναι. ΑΛΕΞ.: Τις προικίσαν. Αυτός ο Νίκος, πώς λέγανε του Νίκου το γιο, τον πατέρα του Μηνά δηλαδή. Ξέρετε, δεν ξέρετε; Δηλαδή ο πρώτος ο ξάδελφος του Σπύρου να πούμε. ΠΡΙΝ.: Του Νίκου του Μηνά το γιο, του Μηνά, Κώστα. Του Μηνά ο γιος Κώστας, ο Κώστας. ΑΛΕΞ.: Τα μπλέξαμε. ΠΡΙΝ.: ΜπελοΚωνσταντή λέγανε… Τον πατέρα του Κώστα, τον λέγανε. Το 'βγαλε Κώστα ο Μηνάς. ΑΛΕΞ.: Α, εντάξει και είχε βγάλει και Σπύρο, ο Κωνσταντής ο πρώτος. ΠΡΙΝ.: Ο δεύτερος Σπύρος. Και Θεόδωρο έβγαλε βεβαίως. Τρία αγόρια είχε ο ΜπελοΜηνάς, ο ΜπελοΜηνάς. Ήταν παιδί του… και ο άλλος έβγαλε, ο ΜπελόΣπυρος, έβγαλε δυο αγόρια και πέθανε το ένα, ο Κώστας, και έμεινε ο Γιάννης. Γιάννη έβγαλε τον πεθερό του, το όνομα απ' την κοπέλα.

ABSTRACT

The katouna «Belianika» of the Coroneoi family group at Sylaka of Kythera: A case study

This study examines in detail the organization of space of a *katouna* or small settlement at Sylaka of Kythera, part of the area of Potamos, which belonged to Beliani, a lineage of the Coroneoi family group. It derives principally from fieldwork conducted on Kythera during the summer of 2000. This case study constitutes part of a broader research dealing with the «*katouna* culture» in Greece which I approach here from a social anthropological and an ethnohistorical perspective of analysis. More specifically, I examine the ecistic sequence in relation to the structure of family and kinship and to the division and fission of lineages. Moreover, I consider the issues of economy and migration and their impact upon the desertion of some of the buildings of the *katouna*. I also investigate family and marriage strategies in relation to the broader kinship system prevailing on the island of Kythera. As a basis for this study I use an analysis of the content of an interview with a key informant conducted on the spot and revolved round a drawing with buildings and stables numbered, prepared by the author. The conclusions drawn from this analysis could also apply to other areas of Greece and contribute to the study of the *katouna* system.

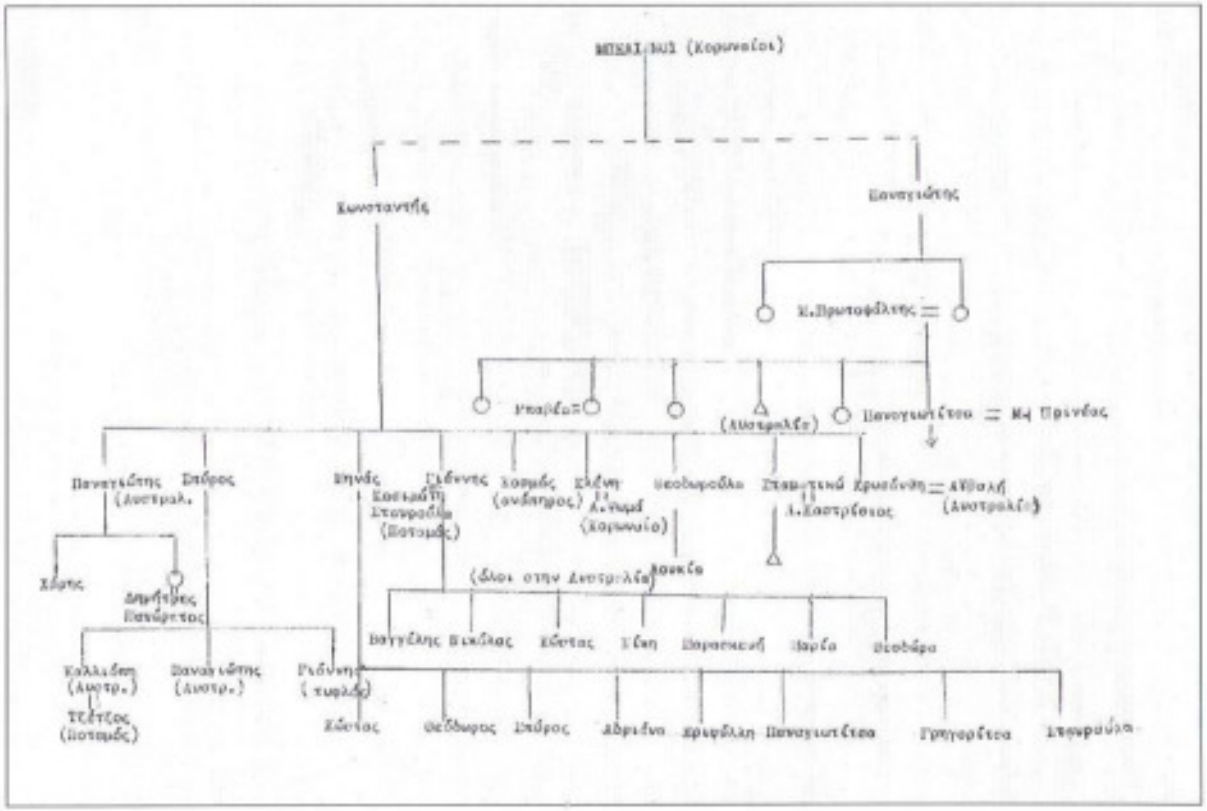

Διάγραμμα

Γενεαλογικό δέντρο των Μπελιάνων (Κορωναίων) στη θέση Σύλακα Κυθήρων.

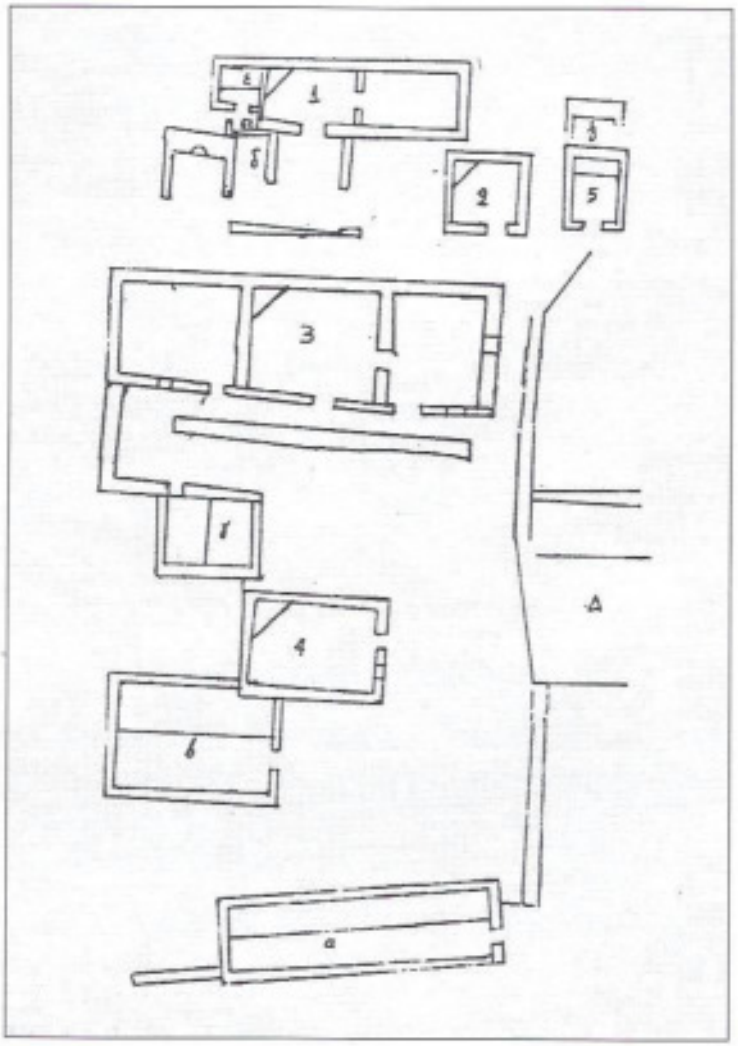

Σχέδιο

Η κατούνα Μπελιάνικα.1-4: κατοικίες, α΄-στ΄, 5: στάβλοι (βρουκολιές), ζ΄: ληνός, Δ: δεξαμενή. Σήμερα κατοικείται μόνο η οικία 3.

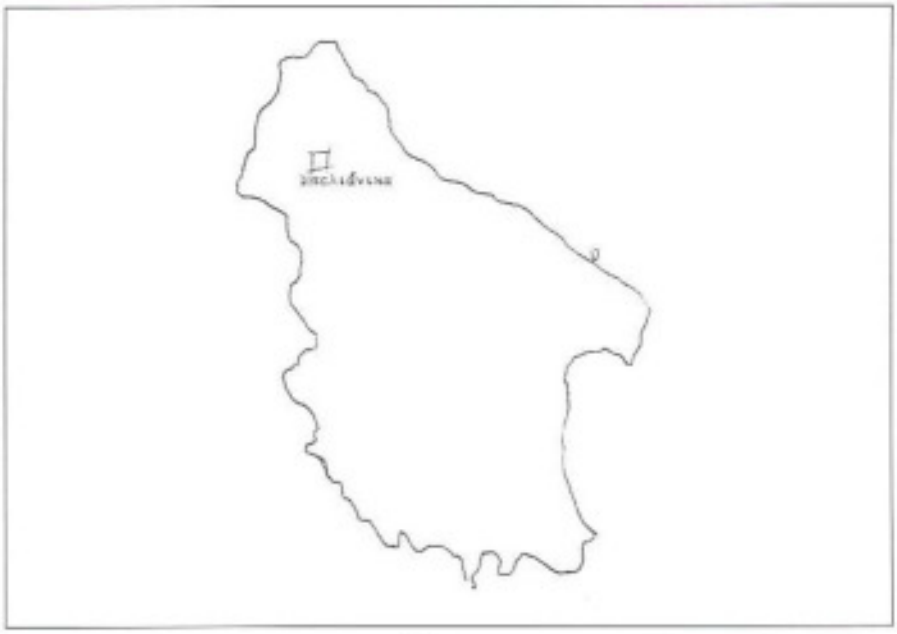

Χάρτης

Τα Μπελιάνικα στη θέση Σύλακα Κυθήρων.

Εικόνα 1

Ο πληροφορητής Μιχάλης Πρινέας μπροστά στο φούρνο του στα Μπελιάνικα.

Εικόνα 2
Η υδροδεξαμενή στα Μπελιάνικα.

Εικόνα 3
Το τζάκι στο ισόγειο της οικίας αρ. 1.

Εικόνα 4
Ερειπωμένη στέγη στάβλου.

Εικόνα 5
Η οικία 3 από χαμηλά.

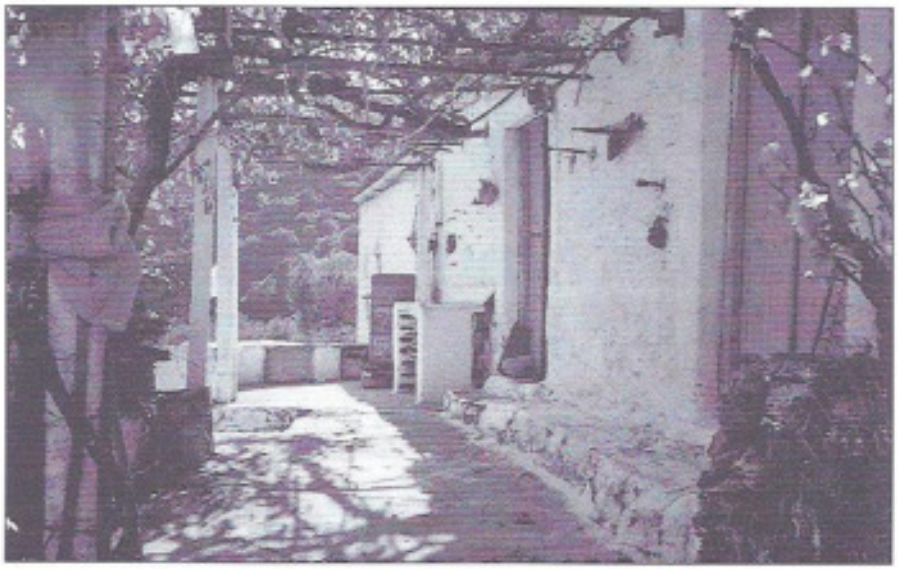

Εικόνα 6
Η αυλή της οικίας 3.

Εικόνα 7
Το τζάκι της οικίας 3.

Εικόνα 8
Εσωτερικό της οικίας 3.

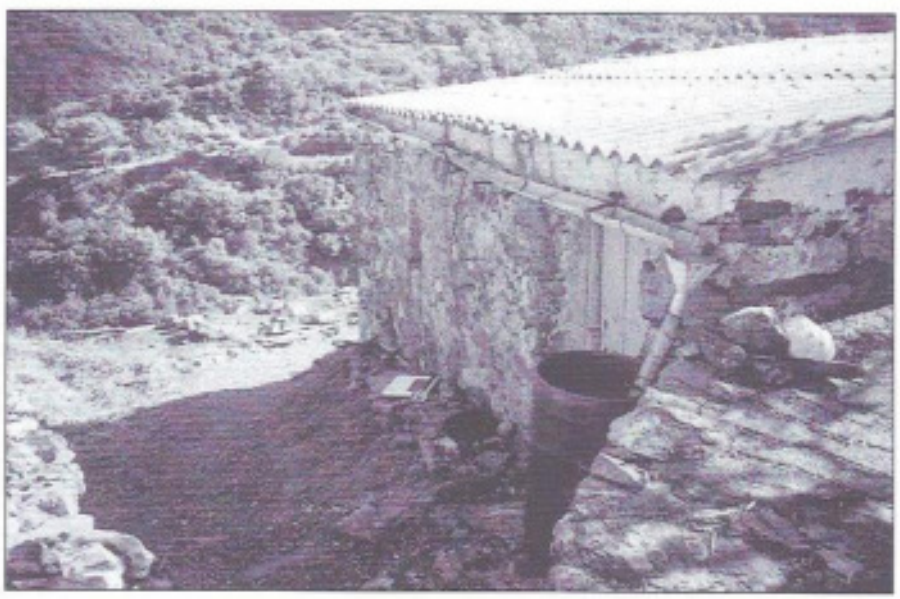

Εικόνα 9
Η οικία 4.